

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΣΤ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1987

ΑΡΙΘ. 16

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΠΟΡΕΙΑΝ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος μετὰ τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Πορείαν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἱ λειτουργικὲς συνάξεις στὴ Θεολογικὴ Σχολή. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Δεκαπενταυγούστου. — Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Περὶ τὴν θ. Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἀλφάβητος καὶ

πνευματικὴ ζωή. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἐρησκευτικὴ ἐλευθερία. — Γεωργ. Κατσούλα, Ἀθυμία καὶ πόνος κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννην Χρυσόστομον. — Χρυσ. Ι. Νεαμονιτάκη, Ἄνθη εὐλαθείας στὴν Πόλη τῶν ὄνειρων μας. — Ἐπίκιρα.

ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

(Λόγος πρὸς φοιτητὰς Θεολογίας)*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ σεμνὴ λειτουργικὴ εὐχαριστιακὴ αὐτὴ σύναξις τῆς οἰκογενείας τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἑναρξί τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, δηλαδή σ' ἓνα καινούριο σταθμὸ τῆς πανεπιστημιακῆς μας ζωῆς. Καὶ ὅπως κάθε σταθμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἔτσι καὶ τὸ ξεκίνημα μιᾶς καινούριας ἀκαδημαϊκῆς χρονιάς εἶναι τόσο γιὰ τοὺς διδάσκοντες, ὅσον καὶ γιὰ τοὺς διδασκόμενους τῆς Σχολῆς μας ἀφ' ἑνὸς κίνητρο γιὰ περισυλλογὴ, αὐτοκριτικὴ καὶ ἀνανέωσι τῆς αὐτοσυνειδησίας μας καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπόμνησις γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς συνεχοῦς πνευματικῆς τόνωσης καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ μας.

Οἱ λειτουργικὲς μας συναξεῖς γίνονται, τό γε νῦν ἔχον, στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Σχολῆς μας, ἐφ' ὅσον, ὡς μὴ ὄφελε, δὲν ἔχομε ἀκόμη μέσα στὴν Πανεπιστημιόπολι καὶ κοντὰ στὸ κτήριο τῆς Σχολῆς μας Πανεπιστημιακὸ Ναό. Γιὰ τὸ πανεπιστημιακὸ λατρευτικὸ αὐτὸ κέντρο ὑπάρχει πρόβλεψις στὰ τοπογραφικὰ σχέδια τῆς Πανεπιστημιόπολως, πράγμα πού πρέπει νὰ παρακινήσῃ τόσο τοὺς διδάσκοντες, ὅσον καὶ τοὺς διδασκόμενους τῆς Σχολῆς νὰ κινητοποιηθοῦμε γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐπὶ τέλους ἡ Πανεπιστημιόπολις μας τὸ λατρευτικὸ τῆς κέντρο.

Ἡ σημερινὴ ἐπίσημη ἑναρξίς τῶν λατρευτικῶν συναξέων μας ὑπεθυμίζει πρῶτα - πρῶτα ὅτι, ἐὰν σὲ κάθε προσπάθειά μας πρέπει νὰ ζητοῦμε τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ κάνουμε αὐτὸ σὲ κάθε καινούριον μας ξεκίνημα πρὸς πραγμάτωσι κάποιου σχεδίου καὶ προγράμματος. Ἡ ἀναζητήσις τῆς θείας εὐλογίας καὶ βοήθειάς σὲ κάθε περίστασι καὶ ἰδιαίτερος στὴν ἀρχὴ μιᾶς καινούριας προσπάθειας ἀνταποκρίνεται σὲ θαθεῖα ὑπαρξιακὴ ἀνάγκη κάθε ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, ὅταν δὲν ἔχη διαδρωθῆ πνευματικῶς ἢ ἐκφυλισθῆ, ἐκ φύσεως στρέφεται πρὸς τὸν Θεό, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιον στρέφεται πρὸς τὸν ἥλιο καὶ ἡ μαγνητικὴ θελόνα πρὸς τὸν βορρᾶ. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχουν καὶ οἱ γνωστοὶ λόγοι τοῦ Πλουτάρχου, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡμιποροῦμε νὰ βροῦμε πόλεις χωρὶς τείχη, χωρὶς γράμματα

τα, χωρὶς βασιλεῖς, χωρὶς σπίτια, χωρὶς νομίματα, χωρὶς θέατρα καὶ χωρὶς γυμναστήρια, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἡμποροῦμε νὰ βροῦμε πόλεις χωρὶς ἱερά θυσιαστήρια, χωρὶς λατρεία καὶ προσευχή.

Ἡ ἔμφυτη τάσις γιὰ αἴτησι πρὸς παροχὴ σ' ἑμᾶς θείας βοήθειάς σὲ κάθε ἀφετηριακὸ σταθμὸ τῆς ζωῆς μας ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον στοιχεῖο καὶ τὴν πεμπουσία τοῦ διο-ψυχολογικοῦ γενετικοῦ κώδικος τῶν Ἑλλήνων καὶ εἶναι ὁ πιὸ σπουδαῖος ἀπὸ τοὺς Ἀρχετύπους τῆς ψυχῆς των. Καὶ αὐτὲς οἱ λέξεις «Ἑλληνες» καὶ «Γραικοί» ὑποσημαίνουν θρησκευτικὴ ἀφετηρία τῆς ἱστορικῆς τους πορείας. Ἡ λέξις «Ἑλληνες» ἔχει θρησκευτικὸ νόημα, διότι ἐτυμολογικὰ σχετίζεται πρὸς τὴν λέξι «Σελλοί», πού ἦταν ἡ ὀνομασία τῶν ἱερέων τῆς ἀρχαίας Δωδώνης τῆς Ἠπείρου. Ἡ λέξις «Γραικοί» σχετίζεται ἐτυμολογικὰ πρὸς τὸν γενάρχη τῶν Ἑλλήνων Γραῖκον, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία ἦταν υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πανδώρας. Οἱ Ἑλληνες ἀληθινὰ ἦταν πάντοτε «κατὰ πάντα δεισιδαιμονέστεροι» (Πρόξ. ἰζ' 22), ὅπως τόνισε ὁ Ἀπ. Παῦλος μιλώντας στοὺς Ἀθηναίους. Κατὰ τίς δοκιμασίες τῶν Ἀρχόντων στὴν ἀρχαία Ἀθήνα, ἀπευθύνονταν οἱ ἐξῆς ἐρωτήσεις σὲ κάθε ὑποψήφιον ἄρχοντα: «Συμμετέχεις στὴ λατρεία τοῦ Πατρῶν Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἐρκείου Διός; Καὶ πού εἶναι τὰ ἱερά, στὰ ὁποῖα λατρεύεις τοὺς Θεοὺς τούτους;».

Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ στὸ Θεο καὶ τὸ «ἀπὸ Θεοῦ ἄρχεσθαι», ἐὰν ἦταν τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ εἶναι γνώρισμα τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων, πού διγῆκαν ἀπὸ τὴν ἱερὴν κολυμβήθρα τοῦ ἀγίου βαπτίσματος μὲ τὴν φωτεινὴν στολὴ τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ἀκόμη πιὸ πολὺ πρέπει νὰ εἶναι γνώρισμα τῶν θεραπεύων τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ βροῖσκωνται σὲ συνεχῆ διωματικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεὸ τῆς σωτηρίας μας. Ἡ ἀληθινὴ Θεολογία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ προσπάθεια πρὸς διαλεύκανσι, κατανόησι καὶ μορφοποίησι τῆς σωτηριώδους Ἀποκαλύψεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μὲ στοχασμό, ὁ ὁποῖος ἔχει τρόπον τινὰ ἀνακλαστικὸ καὶ κατοπτρικὸ χαρακτήρα, διότι ἀνακλᾷ τὰ δρώμενα μέσα στὸ κάτοπτρον τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος βιώνει ἐμπειρικῶς τὴν Θεία Ἀποκάλυψι καὶ γεύεται τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἐν Χριστῷ καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀπολυτρωτικοῦ καὶ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γεύσις τῶν θείων αὐτῶν δωρεῶν κορυφώνεται ἀκριδῶς στὴ λειτουργικὴ καὶ μυστηριακὴ ζωὴ, μέσα στὴν ὁποία συνεχίζεται μυστικὴ ἢ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ μποροῦμε νὰ συνάψωμε ζωντανὴν προσωπικὴν κοινωνία μαζί Του καὶ νὰ γίνωμε, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, «σύσ-

* Ἐκφωνήθηκε τὴν 22α Ὀκτωβρίου 1987 κατὰ τὴν Εὐχαριστιακὴν Θεία Λειτουργία, πού ἔγινε στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἑναρξί τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1987-1988. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας, κατὰ τὴν τέλεσι τῆς ὁποίας ἦταν προεξάρχων ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος καὶ Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς κ. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος, τελέσθηκε τόσο ἡ μικρὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία τοῦ «Τρισαγίου» γιὰ τὸν ἐξ ἡμῶν μεταστάντα ἀειμνηστοῦ Καθηγητῆ Γεράσιμο Κονιδάρη, ὅσον καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς Ἀρτοκλασίας.

σωμοι και συναμμοι αὐτοῦ και Χριστοφόροι... και θείας κοινωνοὶ φύσεως» (Migne Έ.Π. 33, 1100).

Ἡ σημερινή —ἐναρκτήρια γιὰ τὸ νέο ἀκαδημαϊκὸ ἔτος— Θεία Λειτουργία δὲν ἔχει μόνον τὸν χαρακτηῖρα αἰτήσεως θείας βοηθείας και ἀρωγῆς γιὰ ἓνα καινούριο ξεκίνημά μας. Ἐπὶ πλέον εἶναι και ὑπόμνησις τῆς ἀνάγκης, τοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ και τοῦ προνομίου γιὰ τακτικὴ ἐνεργὸ συμμετοχὴ μας στὶς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ Παρεκκλησίου μας, οἱ ὁποῖες πρέπει ἔχει μόνον νὰ ἔχουν τὸν χαρακτηῖρα ἀσκήσεων εἰς τὰ μαθήματα τῆς Λειτουργικῆς και Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς, ἀλλὰ και νὰ εἶναι γιὰ ὄλους μας εὐκαιρίες ἀνατάσεως, ἀληθινῆς ὁάσεως πνευματικῆς γαλήνης, ἀναπαύσεως, ἀναφυχῆς και ἀνεφοδιασμοῦ μέσα στὴν πολυθρόνη τύρῃ τῆς σκληρῆς πραγματικότητος, ἢ ὁποῖα μᾶς περιβάλλει, και μέσα στὴν πιεστικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ φόρτου τῶν ὑποχρεώσεών μας. Τὸ Παρεκκλήσιό μας πρέπει νὰ εἶναι γιὰ ὄλους μας —κατὰ τὴ διατύπωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐχῆς— «λιμὴν χειμαζομένων, ἱατρεῖον παθῶν, καταφύγιον ἀσθενῶν». Πρέπει, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου, νὰ εἶναι «βαλανεῖον πνευματικόν, τῇ θερμῇ τοῦ Πνεύματος πάντα ἀποσμήχον ρύπον· μᾶλλον δὲ οὐχὶ ρύπον ἀποσμήχον μόνον..., ἀλλὰ και θαφήν.» Ἐὰν γὰρ ὦσι, φησὶν (Ἡσαίας), αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ» (Migne Έ.Π. 31, 145). Ἐδῶ μπορούμε νὰ δρῖσκωμε τὸ πνευματικὸ ἀναρρωτήριό μας, ἀναζητώντας τὴν ἀνακαινιστικὴν δύναμι τῶν «ἀναιμάκτων και ἀχράντων θυσιῶν». Τὸ παρεκκλήσιό μας πρέπει νὰ εἶναι καταφύγιον γιὰ προσευχὴ και πνευματικὴ ἀνάτασι και περισυλλογὴ σὲ ὁποιοδήποτε διάλειμμά μας ἀνάμεσα στὶς ἐργάσιμες ὥρες τοῦ Προγράμματος τῆς Σχολῆς μας· πρέπει νὰ εἶναι, — ὅπως θὰ ἔλεγε πάλιν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «διδασκαλεῖον φιλοσοφίας· οὐκ ἐν συνάξει μόνον, ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ. Ἐπίδηθι τῶν προθύρων μόνον, και ἀπέθου τὰς φροντίδας τὰς βιωτικὰς. Εἴσελθε τῶν προθύρων εἴσω, και καθάπερ αὔρα τις πνευματικὴ περίσταται σου τὴν ψυχὴν. Αὕτη ἢ ἡσυχία εἰς φρίκην ἀγει και διδάσκει φιλοσοφεῖν· ἀνίστησι τὸ φρόνημα και οὐκ ἀφίησι μεμνησθαι τῶν παρόντων· μεθίστησί σε ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν» (αὐτόθι).

Σ' αὐτὴν τὴν μεταρσίωσι, πού ἐπιτυγχάνεται ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν μυσταγωγικὴν και ἀναγωγικὴν ἐμπειρία μας, ὑποδοηθούμεθα σὲ κάθε ὀρθόδοξο ἱερὸν ναὸν και μετὰ τὸ στοχαστικὸν προσκυνηματικὸν ἀντίκρουσμα τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τίς ὁποῖες ὀλόκληρη ἢ Χριστιανικὴ Οἰκουμένη μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σεπτὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο τιμᾶ αὐτὸ τὸ ἔτος και ἰδιαιτέρως τὸν μῆνα αὐτὸν Ὁκτώβριον ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1200ετηρίδος τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ Σύνοδος αὕτη ἐδικαίωσε και προσέβαλε τὴν τιμητικὴν προσκύνησι τῶν ἱερῶν εἰκόνων, συμφώνως πρὸ πάντων πρὸς τὴ σχετικὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὁ ἱερὸς αὐτὸς Πατὴρ λέγει γιὰ κάθε ὀρθόδοξο ἰ. ναὸν: «Ἐἴσεμι εἰς τὸ κοινὸν τῶν ψυχῶν ἱατρεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν, ὡσπερ ἀκάνθαις τοῖς λογιμοῖς συμπνιγόμενος· ἔλκει με πρὸς θεᾶν τῆς γραφῆς (τῆς ζωγραφικῆς) τὸ ἄνθος και ὡς λειμῶν τέρπει τὴν ὄρασιν και λεληθῶτως ἐναφίησι τῇ ψυχῇ δόξαν Θεοῦ» (Migne Έ.Π. 94, 1265 - 1268).

Θεοφιλέστατε,

Εἴθε ἡ νέα ἀκαδημαϊκὴ χρονία νὰ συνδέσῃ ὄλους μας ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μετὰ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας, γιὰ νὰ νοιώθωμε ὅτι εἴμεθα ζωντανὰ κύτταρα και μέλη τοῦ μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, στὸ ὁποῖο κατ' ἐξοχὴν ἢ Ὀρθόδοξον Λατρεῖον μας συνενώνει μετὰ τὴν ἀόρατην Κεφαλὴν τους και μεταξὺ τους σὲ μιὰ κοινωνία ἐνότητος, ἀγάπης και εἰρήνης τὰ μέλη τῆς ἐπὶ γῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας και τὰ μέλη τῆς ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὴν τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσα Ἐκκλησία εἴθε ν' ἀξιωθῶμε νὰ εἰσελθῶμε κάποτε κι ἐμεῖς, ἀφοῦ ἐκπληρώσωμε τὴν ἱερὴ ἀποστολὴν μας στὸν κόσμον αὐτόν, γιὰ νὰ συνεχίσωμε τὴν ἐπὶ γῆς λατρεῖαν, συνενωμένοι μπροστὰ στὸ οὐράνιον θυσιαστήριον μαζί μετὰ τοὺς λευκοφορέμους λάτρεις, οἱ ὁποῖοι, —ὅπως ἐπισημαίνει τὸ ἱερὸν βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως—, προέρχονται ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἐπιγείων λάτρων «ἐκ παντὸς ἔθνους και φυλῶν και λαῶν και γλωσσῶν» (Ἀποκ. ζ' 9) και φάλλου νῦν στὸν οὐρανὸν τὴν «καινὴν ὁδόν». Μέσα στὴν ἰδίαν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσα Ἐκκλησία εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἀναπαύσῃ «ἐν σκηναῖς δικαίων» και τὴν ψυχὴν τοῦ μόλις προχθῆς ἐξ ἡμῶν μεταστάντος και χθῆς ἐνταφιασθέντος ἀειμνήστου Ὀμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς μας, ὁ ὁποῖος διακρίθηκε ὡς ἐπιστήμων θεολόγος, ὡς ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος, ὡς ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότης και ὡς ἔθνικὸς ἀγωνιστής. Εἴη αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμός, Κοίμησις, Ἀπόδοσις), Συναξίς, Ὑπαπαντὴ, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἁγία Σκέπη, Τιμία Ἐσθῆς, Ἁγία Ζώνη, Ἑορταὶ θαυμάτων και Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸν θησαύρισμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, πού ἀνταποκρίνεται στὶς λειτουργικὲς και ἑορτολογικὲς ἀπαιτήσεις τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δεχ. 800.

Γράφατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασίου 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Γ' ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΣ ΠΕΡΙΚΟΠΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

2. Ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μεγάλης Παρακλήσεως (Λουκ. 1, 38-42· 11, 27-28)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

3. ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝ ΚΑΙΡΟΝ

«Οὕτω ἦκει ἡ ὥρα μου»

Διὰ νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτοι εἰς τὸν Θεὸν αἱ παρακλήσεις —ἐλέγμεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν— ὀφείλει ὁ χριστιανὸς νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὰς ἐντολάς Του. «Ὁ, τι ἂν λέγῃ ὁ μὶν ποιεῖσθε», ὑπέδειξεν ἡ Παναγία ὡς πρώτην προϋπόθεσιν τοῦ θαύματος τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας.

Δευτέραν προϋπόθεσιν εὐπροσδέκτων αἰτημάτων καὶ παρακλήσεων ὑπέδειξεν Αὐτὸς ὁ Κύριος, μετὰ τὴν ἀπάντησιν ποὺ ἔδωκεν εἰς τὴν Παναγίαν Μητέρα Του· «οὕτω ἦκει ἡ ὥρα μου». Δὲν εἶναι ἀκόμη ὁ κατάλληλος χρόνος· δὲν εἶναι ἀκόμη ὁ κατάλληλος καιρὸς διὰ νὰ ἐπέμβῃ (θαυματουργικῶς).

1. Τὴν παρατήρησιν αὐτὴν ὁ Κύριος τὴν ἤρχισε μετὰ τὴν φράσιν: «τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὕτω ἦκει ἡ ὥρα μου». Αὐτὴ ἡ φράσις δὲν σημαίνει «τί μᾶς νοιάζει ἐμένα καὶ σένα», ὅπως ἴσως θὰ ἐνόμιζαν μερικοί. Ἄλλ' ἔχει ἄλλο νόημα. Σημαίνει ὅτι, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν — καὶ εἰς κάθε ζήτημα — Ἐγὼ ὡς Θεὸς ξέρω πότε εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς διὰ νὰ κάνω μίαν ἐπέμβασιν εὐεργετικὴν, ἀκόμη καὶ θαυματουργικὴν, διὰ νὰ ἱκανοποιήσω κάποιον αἶτημα καὶ κάποιαν ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων· Σὺ δέ, ὡς ἄνθρωπος ἀκόμη ἐπίγειος δὲν ξέρεις τὸ σχέδιόν μου· καὶ διὰ τοῦτο ἄλλως Ἐγὼ κρίνω καὶ ἄλλως Σὺ σκέπτεσαι, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ζῆς ἐπὶ τῆς γῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι λοιπὸν σαφές, ὅτι διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἓνα αἶτημα, πρέπει σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ εἶναι καὶ ὁ κατάλληλος χρόνος, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς κρίνει ὅτι εἶναι σκόπιμον καὶ ὠφέλιμον νὰ μᾶς δώσῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητοῦμεν.

Ἐνίοτε νομιζομεν ὅτι τάχα δὲν μᾶς ἀκούει ὁ Θεός, ἐνῶ δὲν συμβαίνει αὐτό. Βεβαίως ὁ Θεὸς δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὸν καιρὸν. Ὑπάρχει καὶ ἐνεργεῖ ἔξω παντὸς χρονικοῦ περιορισμοῦ. Δὲν εἶναι ὅπως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι πολλές φορές εἴμεθα δέσμιοι τοῦ χρόνου καὶ δὲν μπορούμεν νὰ ἀλλάξωμεν τὰς

χρονικὰς συνθήκας. Ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεράνω χρόνου· καὶ δύναται ἀσχέτως χρόνου νὰ εἰσακούσῃ τὰ αἰτήματά μας. Ἀλλὰ ἡ πρόνοιά Του ἔχει τὸ πάνσοφον σχέδιόν της. Καὶ ἡ ἀγαθότης Του κρίνει πότε εἶναι ὁ καταλληλότερος καιρὸς, διὰ νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα μας.

Ἐπομένως, ἐὰν ὁ Θεὸς ἀναβάλλῃ, δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητευώμεθα. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον τὸ ζητούμενον εἶναι θεάρεστον καὶ ὠφέλιμον, νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ Θεὸς ἀναμένει νὰ ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον θὰ εἶναι ὠφελιμωτέρα ἢ δωρεὰ Του.

2. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ θαύματος τῆς Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅταν ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ καταλλήλου χρόνου, λέγων τὸ «οὕτω ἦκει ἡ ὥρα μου», ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν καὶ μίαν ἄλλην λεπτομέρειαν.

Ὅταν δηλ. τοῦ εἶπεν ἡ Παναγία Μητέρα Του ὅτι θὰ χρειασθῇ καὶ ἄλλο κρασί διὰ τὸ συμπόσιον τοῦ γάμου, διότι ὑπάρχει ἔλλειψις, (ἅς προσέξωμεν τὴν φράσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ), ἡ παρέμβασις τῆς Παναγίας ἐγένετο «ὕστερ ἡσαν τὸς οἴνου», τ.ἔ. ἐπλησίαζε νὰ τελειώσῃ τὸ κρασί· δὲν εἶχε ἀκόμη τελείως ἐκλείψει. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν, μαζί με τοὺς ἄλλους λόγους ποὺ εἶχε, νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν κατάλληλον στιγμήν τῆς ἐπεμβάσεώς Του, δὲν ἀγνοοῦσε καὶ τοῦτο· ὅτι ἀκόμη ὑπῆρχε, ἔστω ὀλίγη ποσότης. Καὶ πράγματι, ὅταν τελείως ἐξηγτηθῇ, τότε θαυματουργήσεν.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πολλές φορές ὁ Θεὸς ἀφίνει νὰ φθάσουν τὰ πράγματα εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην. Καὶ ὅταν φθάσουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τελείαν ἀμηχανίαν καὶ δυσκολίαν τότε ἐπεμβαίνει. Καὶ τότε γίνεται περισσότερον αἰσθητὸν καὶ εὐεργετικὸν τὸ ἀποτέλεσμα. Ἐνῶ ὅταν εὐθὺς ἐπέμβῃ ὁ Θεός, συνήθως ὁ ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνεται καὶ δὲν συνειδητοποιεῖ ὅσον θὰ ἔπρεπε τὴν ἐξ ὕψους εὐεργεσίαν. Διὰ τοῦτο ἀφίνει πολλάκις ὁ Θεὸς νὰ ἐξελιχθῇ μέχρις ἐνδὸς σημείου ἢ δυσχέρεια καὶ τὸ πρόβλημα, χωρὶς πάντως νὰ ἐπιτρέπῃ «πειρασθῆναι ἡμᾶς ὑπὲρ δύναμει θά», ἀλλὰ δίδει «σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν» (Α' Κορ. 10,13).

3. Ὁ πιστὸς καὶ εὐσεβὴς χριστιανὸς ἀναθέτει τὸν

ἐαυτὸν του καὶ τὰ ζητήματά του εἰς τὸν Πανάγαθον Θεόν. Καὶ γνωρίζει νὰ περιμένῃ μὲ ὑπομονήν, καὶ ἐπιμονήν ἐν τῇ προσευχῇ. Ὑπομονήν, διὰ νὰ μὴ χάνῃ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐλπίδα του. Καὶ ἐπιμονήν εἰς τὰς δεήσεις καὶ παρακλήσεις του. Καὶ ὅταν ἀργῇ ὁ Θεὸς ἢ ἐπιτρέπῃ δοκιμασίας καὶ θλίψεις, οἱ πιστοὶ εἰρηγεύουν «πᾶσαν τὴν μέριμναν ἐπιρρίψαντες ἐπὶ τὸν Κύριον, μετὰ τὴν βεβαιότητα «ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν» (Α΄ Πέτρ. 5,7).

Λέγοντες ἐπιμονήν εἰς τὰς δεήσεις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰς παρακλήσεις πρὸς τὴν Παναγίαν, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν τέλεσιν κάποιου ἀριθμοῦ Παρακλήσεων, κατὰ τὴν περιέργον νοοτροπίαν μερικῶν χριστιανῶν, πού νομίζουν ὅτι δῆθεν ἀπαιτοῦνται τόσαι ἱεουργίαι (Παρακλήσεις, Εὐχέλαια, Λειτουργίαι), διὰ νὰ ἐπέλθῃ τὸ αἴσιον ἀποτέλεσμα. Ἀπλῶς συνιστῶμεν νὰ ἐπιναλαμβάνῃ τὰς προσευχὰς τοῦ ὀχιστιανός· νὰ ἐπιμένῃ ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν· καὶ ὅλοι νὰ συνεχίζωμεν «τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ἡμῶν γνωρίζοντες πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ἡμῶν» (Φιλιπ. 4, 6-7).

Ἄδελφοί. «Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθήμεθα». Μὲ διάθεσιν ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἰς οἰονδήποτε καιρὸν καὶ χρόνον ἢ εὐδοκίαν Του κρίνει κατάλληλον νὰ μᾶς χαρίσῃ τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης Του. Καὶ θὰ μᾶς δώσῃ «ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν» (Ἐφεσ. 3,20).

4. ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΣ

«Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε»

Πολλὰ πράγματα οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦμεν. Καὶ μάλιστα τὰ περιμένοντες καὶ τὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἶναι ἀρά γε ὅλα διὰ τὸ καλὸν μας καὶ πρὸς τὸ συμφέρον μας; Ἰδοὺ ἓνα ζήτημα πού πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν, ὅταν ἀπευθύνωμεν τὰς Παρακλήσεις μας πρὸς τὴν Παναγίαν καὶ τὸν Χριστόν.

1. Εἶναι γνωστὸν τὸ αἶτημα τῶν δύο μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ (Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου — υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης), πού ἐζήτησαν νὰ τοὺς δοθῇ τὸ προνόμιον νὰ καθίσουν ὁ ἓνας ἐκ δεξιῶν καὶ ὁ ἄλλος ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Χριστοῦ «ἐν τῇ δόξῃ ἡ Τροῦ» (Μάρκ. 10,37).

Ὁ Κύριος τοὺς ἀπήντησε τότε «οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε» (αὐτ. 38). Καὶ τοὺς ἐδοθήθη νὰ ἐννοήσουν ὅτι πράγματι δὲν ἤξεραν τί ζητοῦσαν. Διότι Ἐκεῖνος ὠμιλοῦσε διὰ τὴν δόξαν τοῦ Σταυροῦ Του, ὅποτε αἱ ζητούμεναι δύο θέσεις, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν Του, ἦσαν αὐτῆς πού κατέλαβον οἱ δύο ληστὰι «οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ»! (Ματθ. 27,44).

Ποῦ νὰ τὸ ἐφαντάζοντο ὁ Ἰακώβος καὶ ὁ Ἰωάννης ὅτι ἐζητοῦσαν νὰ σταυρωθοῦν μαζί Του! Καὶ πολ-

λοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς πραγματικότητος, ὅταν ζητοῦν καὶ ἐπιδιώκουν κάτι πού τὸ νομίζουν κέρδος καὶ ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν των, ἐνῶ πρόκειται περὶ σταυροῦ. Πόσοι καὶ πόσες π.χ. ἐπεδίωξαν μὲ ἀνυποχώρητον ἐπιμονήν κάποιαν συγκεκριμένην οἰκογενειακὴν ἀποκατάστασιν, ἢ ὅποια, ἀφοῦ ἐπραγματοποιήθη, ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο σταυρὸς καὶ πικρὸν ποτήριον δι' αὐτούς; Ἰδοὺ διατί ὁ Κύριος ἐρωτᾷ τοὺς δύο μαθητάς: «δύνασθε πεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω...;» (Μάρκ. 10,38). Καὶ ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ νόημα τῶν λόγων Του, ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσουν «δυναμέθα». Διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τί; Τὸ ποτήριον τῶν θλίψεων καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ αἵματος καὶ τοῦ μαρτυρίου. Ἄλλο τὸ ζήτημα ὅτι ἐν τέλει δὲν τὸ ἀπέφυγαν, διότι ἀνεδείχθησαν μάρτυρες τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

Ὅταν λοιπὸν δὲν εἰσκαλοῦται κάποια παράκλησις μας πρὸς τὸν Θεόν, ἅς λέγωμεν πρὸς Αὐτὸν—καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας— ὅτι ὑποβάλλομεν τὴν παράκλησιν, μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον τὸ ζητούμενον καὶ ἀναμενόμενον «δὲν ἴσχυον» εἶναι πράγματι «πρὸς τὸ συμφέρον τῆς αἰτήσεως», κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ πάντοτε.

2. Πολλές φορές, διὰ τῶν Παρακλήσεων, ζητοῦμεν τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀνακούφισιν ἀπὸ τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸν καὶ εὐλογίον τοῦτο· καὶ πολὺ ἀνθρώπινον. Ἄς μὴ λησμονοῦμεν ὅμως καὶ κάτι ἄλλο· ὅτι ὠρισμένες θλίψεις καὶ δοκιμασίες εἶναι μέσα εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτι μᾶς παιδαγωγεῖ δι' αὐτῶν «ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ» (Ἐβρ. 12,10).

Τί φυσικώτερον διὰ τὸν Ἄπ. Παῦλον, ὅταν ὑπέφερε φοβερὰ ἀπὸ τὸν «σκόλοπα» κάποιας βασανιστικῆς ἀσθενείας—ἢ ὅποια, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐδυσχέρανε καὶ τὸ ἀποστολικόν του ἔργον— νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν, καὶ ἄπαξ καὶ δις καὶ «τρίς... ἵνα ἀποστῇ ἀπ' αὐτοῦ»; (Β΄ Κορ. 12,8). Καὶ ὅμως ὁ Κύριος ἄλλως ἔκρινε, πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἔργου του. Καὶ τοῦ ἀπήντησεν «ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (αὐτ. 9).

Ὅταν δὲ κατόπιν ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς του πρὸς τὰς Ἐκκλησίας, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸν ὠδήγησε νὰ περιλάβῃ, διὰ τοὺς ὑπὸ δοκιμασίας καὶ θλίψεις διατελοῦντας πιστοὺς, τὴν ἐποικοδομητικὴν καὶ ἐνισχυτικὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἡ παιδαγωγία τοῦ Κυρίου ἀξιοποιεῖ καὶ τὰς θλίψεις «ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ» (Ἐβρ. 12,20). Καὶ ἐξάπαντος ἡ παρατήρησις αὐτῆ ἐξέφραζε καὶ ἀνεκάλει εἰς τὴν σκέψιν του καὶ τὰς προσωπικὰς του ἐμπειρίας πού ἐμνημονοῦσαμεν.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ ἡ Παναγία καὶ πάντες οἱ Ἅγιοι ἐδοκίμασαν θλίψεις καὶ ὀδύνας πολλὰς. Διότι δὲν εἶναι μόνον μισθὸς τῆς ἁμαρτίας αἱ θλίψεις· ἀλλὰ καὶ ἄθλος ἀγιότητος. Κυριολεκτικῶς συμβόλλουσιν «εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος τοῦ Χριστοῦ». Μὴ λησμονοῦμεν ὅτι

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
και Σιατιστής κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Κατά την δογματικήν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ τὴν μακαριότητα «ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς» ἀπολέσας καὶ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας στερηθεὶς ἄνθρωπος ἦτο καταδικασμένος εἰς τὴν αἰώνιον κακοδαιμονίαν καὶ τὸν θάνατον, μὴ δυνάμενος διὰ τῶν ἰδίων του δυνάμεων νὰ ἐξέλθῃ τοῦ βαράθρου, εἰς τὸ ὅποιον ἔριπεν ἑαυτὸν ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ Εὐεργέτου του, δηλαδὴ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς Του τάξεως. Ὁ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ»¹ πλασθεὶς ὅμως ἄνθρωπος δὲν ἀποτελεῖ τυφλὸν καὶ τυχαῖον δημιούργημα ἀπροσώπου τινὸς δυνάμεως, ὅποτε δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπῆρχεν ἐλπίς θελιώσεως τῆς ἐν ἡ εὐρίσκετο θλιβερᾶς του θέσεως, ἀλλ' εἶναι προῖον ἀγάπης μιᾶς ὑπεράτης προσωπικῆς παρουσίας. Ἐὰν δὲ ἡ δημιουργία τοῦ ὕλικου κόσμου προῆλθεν ἐκ τῆς θείας ἀγάπης καὶ τῆς ἀπειρου πανσοφίας, τοῦτο ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον καὶ διὰ τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ἡ δημιουργία συνετελέσθη δι' ἀπειρου καὶ ὑπερφουδῶς ἐκδηλώσεως τῆς θείας ἀγάπης. Ὁ ἐξ ἀπειρου ἀγάπης προελθὼν καὶ δι' ὑπερόχων προσόντων κεκοσμημένος ἄνθρωπος ἐκπεσὼν τῆς μακαριότητος καὶ τῆς στροφῆς του πρὸς τὸν Θεόν, ἀντιδικήσας πρὸς τὸν Δημιουργόν Του, εὐρέθη γεγυμνωμένος τῶν χαρίτων τῆς θείας ἀγάπης. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐτιμωρήθη διὰ τὸν ἐγωισμὸν του καὶ τὴν ἔπαρσιν, τὴν κατὰ τῆς ἀγιότητος καὶ μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ στρεφομένην, εὐρεθεὶς ἐκτὸς τοῦ μακαρίου νυμφῶνος καὶ ἀπομακρυνθεὶς τοῦ θείου σκοποῦ καὶ προορισμοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ἐπλάσθη. Ὁ Θεὸς ὅμως εἶναι ἀναλλοιώτος, ἡ δὲ οὐσία Του, ὡς διδάσκει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς τῆς ἀγάπης Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος εἰς τὴν Α' Καθολικὴν Ἐπιστο-

λήν Του, ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀγάπην: «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»². Ἀναλλοιώτου ὄντος τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ἀναλλοιώτως παραμένει καὶ ἡ ἀγάπη Του πρὸς τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον, εἴτε οὗτος ἤμαρτεν εἴτε μὴ. Ὁ ἀναλλοιώτως τὸν ἄνθρωπον ἀγαπῶν Θεὸς ἠδύνατο, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν Του εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, μὴ δυνάμενος νὰ βλέπῃ τὸ δημιούργημα τῆς ἀγάπης Του ἐν ταλαιπωρίᾳ καὶ ἀθλιότητι καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ διαβόλου ταλαιπωρούμενον. Δεδομένου, ὅτι ἡ ἔξοδος τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς θλίψεως δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐξ ἑαυτοῦ οὐδὲ ἐκ τινος ἄλλου λογικοῦ ἀλλὰ πεπερασμένου ὄντος, ὡς εἶναι π.χ. οἱ ἄγγελοι, ἐπεβάλετο ἡ παρέμβασις τῆς θεότητος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ διαβόλου. Εἶναι δὲ ὀρθὴ ἐκείνη ἡ παρατήρησις, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἔστω καὶ ἂν σύνολον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐθυσιάζετο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῇ διὰ τῆς θυσίας ταύτης ἡ προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου θεία μεγαλειότης. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη διὰ τὴν ἐξιλέωσιν τῆς προσβληθείσης θείας καὶ ἀπειρου δόξης, ἀπῆτει ἀπειρου ἀξίας θυσίαν, τὴν ὁποίαν πεπερασμένον ὄν ἦτο ἀδύνατον νὰ προσφέρῃ. Ἔνεκα τοῦτο ὁ ἄπειρος καὶ πανάγαθος Θεὸς ἠδύνατο, ὡς ἀποστείλῃ τὸν Μονογενῆ Του Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα, περιβληθεὶς σάρκα καὶ ταύτην θυσιάσας, δυνηθῇ νὰ ἐξιλέωσῃ τὴν προσβληθεῖσαν θείαν δικαιοσύνην³.

Οὕτω λοιπὸν ἐπιτελεῖται τὸ Μέγα Μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὡς Λυτρω-

2. Α' Ἰωάννου, 4,8.

3. Βλ. Ἰωάννου Κασσομενάκη - Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Κόμπου, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 172-173, Θεσσαλονίκη, 1970.

1. Γενέσεως, 1,26.

καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, (ὅπως ἀκούομεν ἐκ τοῦ Ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος τῶν Θεσημοτορικῶν ἑορτῶν), ἀπεδέχθη τὸν Σταυρόν Του «γενόμενος ὑπήκοος [πρὸς τὸν Πατέρα] μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερέψωσε...» (Φιλιπ. 2, 8-9).

3. Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἀκόμη, ὅτι «τὸ συμφέρον τῆς αἰτήσεως» τοῦ πιστοῦ μετρεῖται μὲ τὰ μέτρα τῆς αἰωνιότητος. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ ἔχουν προτεραιότητα «τὰ καλὰ καὶ σ υ μ φ ε ρ ο ν τ α τ α ἰ ς ψ υ χ α ἰ ς ἡ μ ῶ ν». Καί, ἐν ὅψει αὐτῶν, ἡ Παναγία ἀνταποκρίνεται ἀναλόγως εἰς τὰς Παρακλήσεις μας. «Οὐδεὶς προστρέχων πρὸς Αὐτήν, κατασχυμένους ἐκπορεύεται' ἀλλά... λαμβάνει τὸ δώρημα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς αἰτήσεως», ὅταν μάλιστα καὶ ὁ πιστὸς Τὴν ἐπικαλεῖται μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα «μὴ μου παρίδῃς τὴν δέησιν' τὸ σ υ μ φ ε ρ ο ν π ο ῖ ἡ

σ ο ν». Τὸ συμφέρον τὸ αἰώνιον πρωτίστως.

Ἄλλα τὰ μέτρα καὶ αἱ ἐκτιμήσεις τῶν προσκαιρῶν ὠφελιμάτων, καὶ ἄλλη ἡ προοπτικὴ καὶ ἡ λογικὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Καὶ θλίψεις — ἀκόμη καὶ θυσίαι — εἶναι δεκταί, ὅταν ἀποθλέπωμεν εἰς «τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ὁ Θεὸς παραγγέλλει διὰ τοῦ ἀδελφοθεοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου (1, 2-3 καὶ 12) «πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν». Καὶ «μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δοκιμὸς γενόμενος, λ ἡ ψ ε τ α ἰ τ ὸ ν σ τ ε φ α ν ο ν τ ῆ ς ζ ω ῆ ς».

Τὸ αἰώνιον συμφέρον μας ἀξίζει τὴν ὑπομονήν καὶ τὴν ἐγκαρτέρησίν μας, ὅταν ἔτσι ἐκδηλώνεται δι' ἡμᾶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

τοῦ τῆς εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὴν δουλείαν διατελοῦσης ἀνθρωπότητος. Τὸν Λυτρωτὴν τοῦτον, ὡς ἡ ἀμερόληπτος τῆς ἀνθρωπότητος μακρῶν Ἱστορία δεικνύει, ἀνέμενον μὲ πόθον διακαῆ ὄχι μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταλλήλως προπαρρασκευασθῆ ὑπὸ τῶν μεγαλωνύμων Προφητῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἀναφέρουν οἱ Ἀπολογηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, μάλιστα δὲ ὁ Ἰουστίνος († 165 μ.Χ.) ὁ φιλόσοφος καὶ Μάρτυρ⁴, εἶχον προπαρρασκευασθῆ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῶν. «Καὶ οἱ μετὰ λόγον βιώσαντες, λέγει ὁ Ἀπολογητὴς Ἰουστίνος, χριστιανοὶ εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομισθῆσαν, οἷον ἐν Ἑλλήσι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς...»⁵. Ἀπὸ βαθεῖαν συναίσθησιν, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀθλιότης ἠδύνατο νὰ βελτιωθῆ μόνον διὰ μιᾶς ἀνωτέρας, ἐξ ὕψους, δυνάμεως, ἠγωνίζετο ἡ φωνὴ πάντοτε ἰσχυρότερον νὰ ἀναφέρῃ τὸν πόθον ἐνὸς Λυτρωτοῦ. Μέγας ἀριθμὸς Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων εἰδωλολατρῶν, συγγραφέων, ποιητῶν, φιλοσόφων, εἰς τὰ συγγράμματά των ἐφάνερον τὸν πόθον αὐτὸν πρὸς ἓνα ἀνώτερον ὡς Λυτρωτὴν. Μήπως ὁ μέγιστος, μετὰ τοῦ Σωκράτους (469 - 399 π.Χ.), τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, Πλάτων (428 - 347 π.Χ.) δὲν γράφει εἰς τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ σπουδαιότατον τῶν συγγραμμάτων του, τὴν Πολιτείαν, περὶ ἐνὸς ἀληθοῦς δικαίου, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ πράξῃ οὐδὲν κακόν, θὰ ἀναλάβῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν πρόφασιν τῆς ἀδικίας, ὁ ὁποῖος θὰ δεθῆ, θὰ μαστιγωθῆ, θὰ ὑπομείνῃ ἀγογγύστος ὅλα τὰ παθήματα καὶ, τέλος, θὰ θανατωθῆ; «...οὕτω διακείμενος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τῶφθαλμῶ τελευτῶν πάντα κακὰ παθῶν ἀνασχινδυνευθήσεται καὶ γινώσεται ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν»⁶. Ὁ Μέγας Ἀθηναῖος φιλόσοφος Σωκράτης (469 - 399 π.Χ.) κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀπολογία ἀνεύεται τὴν κατηγορίαν καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἔχει ἀποστολὴν νὰ διδάσκῃ τοὺς Ἀθηναίους τὸν ἀληθῆ καὶ ἐνάρετον βίον. Τὴν ἀποστολὴν ταύτην θεωρεῖ ὡς ἀπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτῷ, διὰ τοῦτο λέγει εἰς τοὺς δικαστὰς του: «Ἐγὼ, ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν»⁸ ἐὰν ἠθέλατε μὲ ἀθώωσει ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ παύσω διδάσκων τοὺς νέους. Διότι, ὡς πιστεύω, «ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἓνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. Τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ραδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθεσθε, φεί-

σεσθὲ μοῦ· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ραδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθέυδοντες διατελοῖτε ἅν, εἰ μή τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπέμψειεν κηδόμενος ὑμῶν»⁹. Ὁ διάσημος Ρωμαῖος ποιητὴς Βιργίλιος (70 - 19 π.Χ.) ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς προφητείας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐν μυσηριώδεις παιδίον¹⁰ θὰ γεννηθῆ, εἰς υἱὸς θεότητος, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἀνανεωθῆ ἡ δημιουργία¹¹. Μήπως ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν δὲν εἶπε περὶ τούτου;¹² Τὴν θρησκείαν τοῦ Ὀσίριδος¹³ χαρακτηρίζει ἡ ἰδέα περὶ πάσχοντος, θνήσκοντος καὶ ἀνισταμένου Θεοῦ¹⁴. Ἡ θρησκεία τοῦ παρὰ Πέρσαις Θεοῦ τοῦ Ἡλίου Μίθρα¹⁵ ἔχει τὴν ἰδέαν περὶ ἐνὸς μεσίτου διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν ὁποῖον ὀλοιοῦν: «Μίθρην Πέρσαι τὸν μεσίτην ὀνομάζουσιν»¹⁶.

Εἶχε φθάσει πλέον ἡ ἀνάγκη, εἶχεν ὀρμιάσει ἡ νοσταλγία διὰ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τῶν παντοίων κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐταλαιπώρων τὴν προχριστιανικὴν ἀνθρωπότητα ἕνεκα τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας. Ἡ διαφθορά, ἡ ἀνηθικότης καὶ ἡ ὀσημέραι ἀύξανόμενη ἔκλυσις τῶν ἠθῶν εἶχε φθάσει εἰς τόσον βάθος, ὥστε οἱ λαοὶ νὰ πεθοῦν ἓνα Λυτρωτὴν. Ὁ Ρωμαῖος φιλόσοφος, ἠθικολόγος καὶ ποιητὴς Σενέκας (4 π.Χ. - 65 μ.Χ.) βεβαιώνει, ὅτι κατὰ πάντα ἦσαν κακοουργίας μεστὰ καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἡ ἐντροπή¹⁷, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἠθικὴ δύναμις ἡ προφυλάττουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀκόλαστον ζωὴν. Ὁ ἱστορικὸς Λίβιος (59 π.Χ. - 17 μ.Χ.), ὁ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 330)

4. Tertullianus, Adversus Valentinianos 5.

5. Ἰουστίνου Μάρτυρος, Ἀπολογία Α', 46, 3. Β.Ε.Π., σελ. 186, τόμος Γ', Ἀθήναι, 1955.

6. Πλάτωνος, Πολιτεία 361e - 362a.

7. Τὴν ἀπολογία τοῦ Σωκράτους συνέγραψεν ὁ μαθητὴς του Πλάτων. Ἡ «Ἀπολογία» εἶναι τὸ μόνον φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Πλάτωνος τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι διάλογος· περιέχει τὸν ἀπολογητικὸν λόγον τοῦ Σωκράτους πρὸς τοὺς δικαστὰς διὰ τὰς ἐναντίας του κατηγορίας τοῦ Ἀνύτου, Λύκωνος καὶ Μελλίου. Ἡ «Ἀπολογία» περιέχει τὴν ὑψηλότεραν ἀλήθειαν τῆς καλλιτεχνικῆς τοῦ προσώπου τοῦ Σωκράτους περιγραφῆς. Καὶ ἕτερος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὁ Ἀθηναῖος ἱστορικὸς καὶ στρατιωτικὸς Ξενοφῶν (434 - 355 π.Χ.) συνέγραψεν «Ἀπολογία» τοῦ διδασκάλου.

8. Πλάτωνος, Ἀπολογία 29d.

9. Πλάτωνος, Ἀπολογία 30d, 31a.

10. Τὴν ὠδὴν ταύτην ἔγραψεν ὁ Βιργίλιος καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος (63 π.Χ. - 14 μ.Χ.) ἐτιμᾶτο ὡς «σωτὴρ τοῦ κόσμου», ὁ δὲ παρὰ τῆς συζύγου του ἦ, κατ' ἄλλους παρὰ τῆς συζύγου τοῦ Πολλωνος κυσορρούμενος υἱὸς ἀνεμῆτο ὡς ἐλευθερωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς θλίψεως. Βλ. Λεων. Φιλιππίδου, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καίνης Διαθήκης ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθρησκειακῆς, σελ. 797 - 799, Ἀθήναι 1958.

11. Βιργιλίου Δ' Ἐκλογὴ, στίχοι 4-20.

12. Ἡ Πυθία ἦτο ἱέρεια τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ἡ ὁποία εἶδε τοὺς χρησμούς αὐτοῦ πρὸς τοὺς συμβουλευμένους τὸ μαντεῖόν του διὰ μελλούσας ὑποθέσεις των.

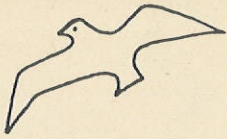
13. Ὁ Ὀσίρις πολιούχος τῆς Μένδης ἦτο θεὸς τοῦ Ἡλίου. Πλουτάρχου, Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος 52 (= Ἡθικὰ Π, 372B). Πλουτάρχου, Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος 12 (= Ἡθικὰ Π, 355F).

14. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, σελ. 465 - 466, Ἔκδοσις Β', ἐπιμνημένη, Ἀθήναι, 1940. Τὸ πάθος, ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Ὀσίριδος ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὁρῶν, οὐδεμίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχουν πρὸς τὸ πάθος, τὸν θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

15. Μίθρας Ἰρανικὸς θεὸς τοῦ φωτός, τοῦ ἡλίου, τοῦ πολέμου, ἐτι δὲ καὶ ἔρκου. Πρβλ. Πλουτάρχου, Βίοι παράλληλοι 3, 682 (= Ἀλέξανδρος, 30): «ἐγὼ Δαρεῖος... σεβόμενος Μίθρῳ τε φῶς μέγα καὶ δεξιὸν βασίλειον».

16. Πλουτάρχου, Ἡθικὰ ΠΙ, 369E (= Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος 46).

17. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀποδίδουν ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἐντροπὴν τῶν νέων καὶ παντὸς χριστιανοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ δέους, τοῦ «θεοῦ φόβου», περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων, οἱ Νηπτικὸι ἐκκλησιαστικὸι Πατέρες θεωροῦν τὴν ἐντροπὴν ὡς τὸν ὀρθὸν δρόμον πρὸς τὴν γνησίαν χριστιανικὴν ζωὴν.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ἄλφάβητος καὶ πνευματικὴ ζωὴ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Προγράμματα κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ

Σὲ παγκόσμιο, εὐρωπαϊκὸ καὶ ἑλληνικὸ ἐπίπεδο, τοὺς ὑπευθύνους γιὰ τὴν παιδεία τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων ἀπασχολεῖ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Εἴτε γιὰ «ὀργανικὸ» εἴτε γιὰ «λειτουργικὸ» ἀναλφαβητισμὸ πρόκειται, αὐτὸς συνιστᾷ ἓνα σημαντικὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴν πρόοδο τῶν μεμονωμένων ἀτόμων καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν κοινωνιῶν στὶς ὁποῖες ἀνήκουν¹. Γι' αὐτὸ εἶναι καὶ διάχυτη ἡ ἀνησυχία καὶ ἐνεργὸ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὑπέρβασή του μὲ τὴ λήψη συγκεκριμένων μέτρων.

Ἐνα ἀπ' αὐτά, γιὰ νὰ ὑπενθυμίζει κυρίως τὸ πρόβλημα, εἶναι καὶ ἡ καθιέρωση τῆς Παγκόσμιας Ἡμέρας κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ποὺ εἶναι ἡ 8 Σεπτεμβρίου. Πρόσφατα, στὴν Ἀθήνα, ἡ «Γενικὴ Γραμματεία Λαϊκῆς Ἐπιμόρφωσης» τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ὀργάνωσε, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ αὐτῆς τῆς Ἡμέρας, μίαν τριήμερη — 8 ἕως 10 Σεπτεμβρίου 1987 — συζήτηση ἀντιμετώπισης τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ.

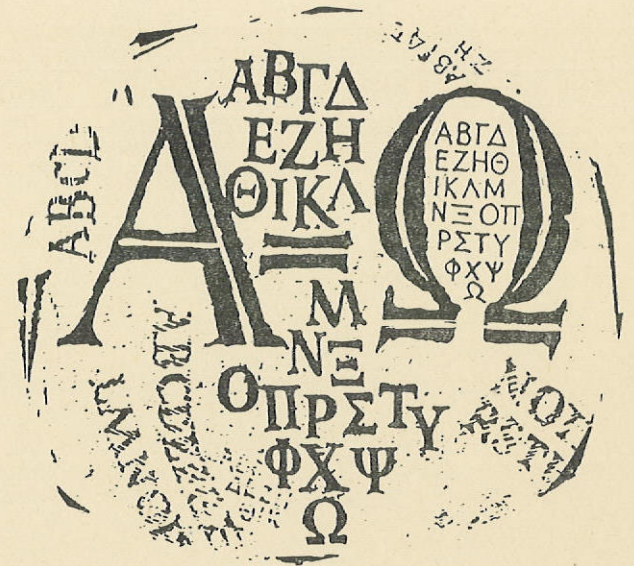
Τὸν ἴδιο μῆνα ἡ Ἀθήνα φιλοξένησε καὶ τὸ 1ο Εὐρωπαϊκὸ Συνέδριο μὲ θέμα τὴν «Ἀντιμετώπιση τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ στὶς χῶρες - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. σήμερα» (Ζάππειο Μέγαρο 16-18 Σεπτεμβρίου 1987). Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἰδιαίτερα προγράμματα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ζήτημα, συγκεκριμένα τὸ Δίκτυο πληροφόρησης γιὰ τὴν ἐκπαίδευση, τὸ ἐπονομαζόμενον «Εὐρυδίκη».

Τὸ ὀμνιστικὸ ἰδεῶδες τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἀγάπη τους γιὰ τὴν ἀρχαιότητα τοὺς ὠθεῖ νὰ ἐπιλέγουν ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα ἢ λέξεις γιὰ τὴν ὀνομασία τῶν προγραμμάτων τους (Ἀριάδνη, Εὐρυδίκη, εὐρηκα κ.τ.τ.). Στὴν Ἑλλάδα τελευταία, ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἔχει ἀνακύψει καὶ τὸ θέμα τῆς ἐπαναφοράς τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν στὰ Γυμνάσια.

Μία ἐπαινετὴ πρωτοβουλία

Ὅρισμένοι πάντως ἐφημέριοι, φοβούμενοι ὅτι, ἡ παντελής ἔλλειψη γνώσεων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καὶ ἀπὸ ἄλλα τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, θὰ ὀδηγοῦσε σὲ αἰσθητὴ μείωση τῆς κατανόησης τῶν λειτουργικῶν καὶ ἄλλων κειμέ-

νων ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴν Θ. Λειτουργία καὶ στὶς λοιπὲς λατρευτικὲς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας, θέλησαν νὰ ἐγκαινιάσουν τμήματα ἐκμάθησως τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τῶν λειτουργικῶν κειμένων στὶς ἐνορίες τους². Μερικοὶ πραγματοποίησαν αὐτὰ τους τὰ σχέδια ἐπιστρατεύοντας φιλολόγους καθηγητὲς καὶ καθηγήτριες. Μαθαίνουμε ὅτι ἐπικρατεῖ μεγάλος ἐνθουσιασμοὺς καὶ ἐπιμέλεια στὶς τάξεις αὐτῆς ἐκμάθησως στοιχείων τῆς γλώσσας μας.

«Ὁ λόγος παίρνει πρόσωπο μὲ τὰ ὄμορφα γράμματα» (Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος). Ἡ παράσταση προέρχεται ἀπὸ ἐξώφυλλο διαφημιστικοῦ φυλλαδίου τοῦ γερμανικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Georg Olms.

Ἐδῶ πρόκειται κυριολεκτικὰ γιὰ μίαν πρώτη «στοιχειοθεσία» τῶν γραμμάτων ἀπὸ τὸ Α ἕως τὸ Ω. Ἐκμάθηση τοῦ ἀλφάβητου καὶ τῶν συλλαβῶν, λέξεων, φράσεων, προτάσεων, παραγράφων καὶ λοιπῶν συστατικῶν στοιχείων καὶ κανόνων λειτουργίας τῆς γλώσσας.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα, ἀφοῦ μάθουν μέσφ τῶν «ἱερῶν γραμμάτων» τὰ γράμματα καὶ

σ ἐ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

τὸ «γ ρ ἄ μ α» τῆς γλώσσας νὰ εἰσέλθουν καὶ ἐπὶ τὸ «π ν ε ὤ μ α» τῶν κειμένων. Κύριος στόχος, θέβαια, στὴν ἐκμάθηση μιᾶς γλώσσας δὲν εἶναι νὰ μάθεις νὰ γράφεις καὶ νὰ διαβάζεις, νὰ γνωρίζεις, δηλαδή, «γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν» ἢ νὰ δεβαιώνουν ὅτι «καὶ γράμματα γνωρίζει» ἀλλὰ νὰ «γνωρίζεις», νὰ καταλαβαίνεις, δηλαδή, αὐτὰ πού διαβάζεις (βλ. Πράξεις ἡ' 30). Γι' αὐτὴν ὅμως τὴν κατανόηση χρειάζεται ἄλλον ἀλφάβητον καὶ ἄλλον συλλαβισμό.

Ἄλλοι ἀλφάβητοι

Οἱ σχολικὲς γνώσεις ὅσο ὑψηλοῦ ἐπιπέδου καὶ ἂν εἶναι δὲν ἐπαρκοῦν στὰ θέματα τῆς πίστεως. Ὅρισμένοι μάλιστα τὶς βλέπουν καὶ ἐπιζητῆμες. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐπιμεινόμε πάντως στὴν ὑπάρχουσα ἀντίθεση καὶ ἀντιδικία ἀνάμεσα στὴν κοσμικὴ καὶ τὴ μυστικὴ γνώση καὶ σοφία³. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ ὀφείλεται σὲ διαφορετικὲς μαθησιακὲς διαδικασίες ἀπ' ὅτι «ἡ παιδείσις τοῦ κόσμου». Εἶναι θεοδίδακτη καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ τὴν σχέση μας μὲ τὸν Ἰησοῦ· ἀπαιτεῖ μάλιστα νὰ καταβάλλουμε κι ἐμεῖς τοὺς ἀναγκαίους κόπους.

Ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς (τῆς σκηνοπηγίας) ἀνέβηκε στὸ ἱερὸ καὶ ἐδίδασκε· οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαύμαζαν λέγοντες: «πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς; (πῶς αὐτὸς ξέρει γράμματα, ἀφοῦ δὲν ἐσπούδασε;) ἀπεκρίθη σὺν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με» (Ἰωάννου ζ' 14-16). Καὶ λίγο πῦρ κάτω ἐπαναλαμβάνει: «καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατὴρ ταῦτα λαλῶ» (ἡ' 28).

Καὶ οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης μιλοῦσαν ἐξίσου μὲ θάρρος (παρρησία) παρόλο ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν διήγηση τῶν Πράξεων (δ' 13) ἦσαν ἄνθρωποι ἀγράμματοι καὶ ἀπλοῖκοι (ἰδιῶται). Εἶχαν ὅμως τὸ μεγάλο πλεονέκτημα «ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν».

Εἶναι χαρακτηριστικοὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα δύο λόγοι (δ ε' καὶ δ ζ') τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου, τοῦ πιὸ μορφωμένου ἀσκητῆ τῆς αἰγυπτιακῆς ἐρήμου τὸν Δ' μ.Χ. αἰώνα, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους παραθέτουμε τὸν δεύτερο:

«Ἐρωτῶντός ποτε τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου τινὰ γέροντα Αἰγύπτιον περὶ ἰδίων λογισμῶν, ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν εἶπεν· Ἀββᾶ Ἀρσένιε, πῶς ἰσοσῶτην παιδεύειν Ρωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἐπιστάμενος, τοῦτον τὸν ἀγροῖκον περὶ τῶν σῶν

λογισμῶν ἐρωτᾷς; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· τὴν μὲν Ρωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἐπίσταμαι παιδεύειν, τὸν δὲ ἀ λ φ ἄ β ἠ τ ο ν τοῦ ἀγροῖκου τοῦτου, οὐπω μεμάθηκα» (ἡ ὑπογράμμισή ἡμετέρα «Τὸ Γεροντικόν», Ἔκδ. «Ἀστέρως», Ἀθῆναι 1970, σ. 5).

Πρόσδος καὶ κίνδυνοι ὑποτροπῶν

Ἡ ἐκμάθηση πάντως α ὕ τ ο ὤ τοῦ ἀλφάβητου δὲν εἶναι τελεσιδική. Ἡ ἐκμάθηση, δηλαδή, τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἡ πρόσδος σ' αὐτὴν, γιατί περὶ αὐτῆς ἀκριβῶς πρόκειται, δὲν εἶναι κάτι τὸ ὀριστικὰ κεκτημένο. Γιὰ νὰ ἔλθει κανεὶς στὰ μέτρα τῆς εὐδοκίμησης θὰ πρέπει νὰ φυλάξει πάντα τὰ ἐνταλθέντα διὰ τῶν σ υ λ λ α β ῶ ν τοῦ διδασκάλου πού μας καθοδηγεῖ. Δὲν ἀρκεῖ μόνο ν' ἀναγνωρίσει κανεὶς τὰ γράμματα, τὶς συλλαβὲς καὶ κατὰ συνέπεια τὶς λέξεις, ἀλλὰ καὶ νὰ τηρήσει τὶς ἐντολὰς πού φέρουν οἱ συλλαβές, ἀπαντᾷ ὁ Μέγας Γέρον Βαρσανούφιος στὴν υξά' (362) ἀπόκρισή του (Βίβλος Ψυχοφειλεστάτη, σ. 229α)⁴.

Ὁ σοφὸς διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς μᾶς διδάσκει «ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἕως τοῦ ὀμέγα» ἀπὸ ἀρχαρίου καταστάσεως μέχρι τελείου· ἀπ' ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ τέλους αὐτῆς». Ὁφείλουμε, λοιπόν, νὰ μελετᾶμε τὶς διδασκαλίες αὐτῆς καὶ νὰ τὶς θυμόμαστε τονίζει ὁ αὐτὸς Γέρον (Ἀπόκριση μθ' (49), σ. 55α).

Πολλὲς φορές, ὅμως, ἐνεργοῦμε ὡς ἀρχάριοι στοὺς πνευματικούς μας ἀγῶνες ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ διακρίνουμε θαυότερους λογισμούς. Τότε μοιάζουμε μὲ ἐκείνους πού ἐνῶ φοίτησαν πολλὰ χρόνια στὰ σχολεῖα καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι διδάσκαλοι, ἐν τούτοις ἀλφαβητίζου καὶ συλλαβίζου καὶ διαβάζου κομπιάζοντας (Ἀπόκριση ρήγ' (193), σ. 125α). Παρατηρεῖται, δηλ. μιὰ ὑποτροπὴ καὶ ἐπανέρχονται σὲ ἀτελέστερες μορφὲς ἀναγνώσεως (Πρβλ. ὑποσημείωση 1). Ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος τὸ διατυπώνει ἐπιγραμματικά:

«ἀφέντες γὰρ τὰ συλλάβεια,
εἰς τὸν ἀλφάβητον ὑπεσιρρέγαμεν»
(Ἀπόκριση ξθ' (69), σ. 67α).

Ἡ Ἀρχὴ καὶ τὸ Τέλος τοῦ ἀλφάβητου

Ἐκεῖνο πάντως πού ἔχει τελικὰ σημασία, δὲν εἶναι νὰ μάθουμε ἀπλῶς γράμματα γιὰ νὰ τὰ μάθουμε,

νά επιδιώξουμε τή γνώση γιά τή γνώση, ἀλλά γιά νά μπορούμε νά ἔλθουμε σέ βαθύτερη ἐπαφή μέ τήν οὐσία τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, σέ ἄμεση σχέση μέ τόν ἴδιο τόν Χριστό.

Σέ κάποιον διάκονο πού ρώτησε τόν Μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιο ἂν θά ἔπρεπε νά μάθει ἑλληνικά γιά νά κατανοεῖ τοὺς ψαλμοὺς, τοὺς ὁποίους μπορούσε νά τοὺς ἀναγινώσκει χωρὶς ὄμως καὶ νά τοὺς καταλαβαίνει, ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε ὅτι αὐτὸ θά τὸν βοηθήσει ὅπωςδήποτε, γιατί θά ἔχει ἔτσι τὴν εὐκαιρία νά διαβάσει κι ἄλλα βιβλία πού εἶναι γραμμένα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. "Ἐνα, ὅμως, θά ἔπρεπε νά ἔχει στὸ νοῦ του καὶ νά τὸ θυμάται" αὐτὸ μάλιστα συνιστᾷ καὶ τὴν ἀληθινὴ μάθησή:

«εἶτε οὖν ἀναγνώσματα, εἶτε μάθησις ψαλμῶν, ἀδιαλείπτως μιμησάμενος τοῦ λόγοντος Θεοῦ, «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῆ καρδία, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν». Νόησον ἂ λέγω σοι κἂν κοπιήσης, χάριν εὐρίσκειται ἔχων σου ὁ κόπος εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἀπόκριση σκη' (228), σ. 141β - 142α).

Αὐτό, λοιπόν, πρέπει νά εἶναι τὸ τέρμα τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἀλφαριθμητισμοῦ, δεδομένου ὅτι ὁ Κύριος εἶναι Αὐτὸς πού εἶπε ὅτι «Ἐγὼ τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος» (Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, κα' β καὶ ἀλλοῦ). "Ἄς μὴ τὸ ξεχνᾶμε κι ἂς τὸ θυμίζουμε πάντοτε

ὅταν γίνεται λόγος γιά τὴν ἀντιμετώπιση ἢ καταπολέμηση τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ.

1. Σύμφωνα μέ τίς σημερινές ἀντιλήψεις γιά τὸν ἀναλφαριθμητισμό, ὁ ρ γ α ν ι κ ἂ ἀναλφάριθμος εἶναι ἐκεῖνος πού δὲν διδάχθηκε ποτὲ γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις. Ἀντίθετα λ ε ι τ ο υ ρ γ ι κ ἂ ἀναλφάριθμος εἶναι ἐκεῖνος πού διδάχθηκε γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις, ἀλλὰ στὴ συνέχεια δὲν χρησιμοποίησε τίς γνώσεις πού ἔμαθε καὶ ἔτσι τίς ἔξεχασε. Ὁ ἀναλφαριθμητισμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται καὶ ὑπότροπος ἢ ἐπανερχόμενος. Βλ. πολυγραφημένα κείμενα τῆς «Γενικῆς Γραμματείας Λαϊκῆς Ἐπιμόρφωσης», Ἄ λ φ α θ η τ ι σ μ ὸ ς ἔ ν η λ ῖ κ ω ν κ α ἰ β α σ ι κ ῆ π α ἰ δ ε ἰ α (Διεθῦνηση: Ἄχαρνῶν 417, 111 43 Ἀθήνα).

2. Ὅπως εἶναι γνωστὸ συγκεκριμένη πρόταση πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση εἶχε ὑποβληθεῖ ἐκ μέρους τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θεῖας Λατρείας καὶ Ποιμαντικῆς Ἔργου πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἐισήγησή της γιά τὴν «Ἀναζωογόνησι καὶ δραστηριοποίησι τῆς ἐνορίας» (Σεπτέμβριος 1986), ἡ ὁποία καὶ δημοσιεύθηκε στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1/15 Ἀπριλίου 1987, σ. 105 - 106.

3. Ποιᾶ ἔρχεται πρώτη καὶ ποιᾶ δεύτερη; Γιά ν' ἀπαντήσουμε σέ τέτοια ἐρωτήματα ἀπαιτεῖται πολλὴ «διάκρισις» γιατί ἐρωτήματα τίθενται ἀκόμα καὶ γιά τὸν τρόπο μέ τὸν ὁποῖο ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος τὴν «διάκριση». Γιά τὸν προβληματισμὸ πού συναντᾶμε κατὰ τὴν συζήτηση αὐτοῦ τοῦ θέματος, ἀρκοῦμαι νά παραπέμψω πρὸς τὸ παρὸν στὸ βιβλίον τοῦ I. Hausherr, Direction Spirituelle en Orient autrefois, Ρώμη 1955, σ. 87-93. Σημειῶνω ἀκόμη τὴν ἀκραία περίπτωσι τῶν «Ἀλφαριθμητῶν», ἀίρέσεως τοῦ Λουθηρανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι ὑποστήριζαν ὅτι βέβαιον γιά τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν τοὺς μπορεῖ νά εἶναι μόνον οἱ ἀναλφάριθμοι. (Βλ. ὁμώνυμο λῆμμα στὸ Νεώτερον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλίου» τ. 2, χ.χ., σ. 425α).

4. Πρόκειται γιά τίς Ἀποκρίσεις τῶν Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, τῶν ὁποίων τὴν ἐκδοσὴ ἐπιμελήθηκε γιά πρώτη φορὰ ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης (Βενετία 1816). Παραπέμπουμε στὴν ἐκδοσὴ Σ. Ν. Σχοινᾶ, Βόλος 1960. Ἡ «Βίβλος» κυκλοφορεῖ καὶ ἀπὸ τίς Ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1974 καὶ τηρεῖ τὴν ἴδια ἀριθμίσιν σελίδων.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελίδα 327)

διασημότερος ἱστορικὸς τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, ἀναφέρει, ὅτι ἡ κακία εἶχε προχωρήσει τόσο, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νά φέρωμεν τὰ μέσα τῆς θεραπείας. Ἡ διάσπασις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἡ ἐξάπλωσις τῆς αὐτοκτονίας, ἡ πίεσις τῆς δουλείας ἢ παρομοιάζουσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς κτήνη εἶχον φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον. Τὰ πάντα ἐκραύγαζον ζητοῦντα κάποιον Λυτρωτὴν, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Αὐγούστου ὁ πανανθρώπινος πόθος τῆς λυτρώσεως εἶχε πλέον ἐνταθῆ.

Καὶ ὁ ἀφ' ἱκανωτάτου χρόνου ἐναγωνίως προσδοκώμενος Λυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος ἦλθε. Γεννᾶται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Ἀναμφισβητήτως ἡ Γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ πενιχρῷ ἐκείνῳ καταλύματι τῆς μικρᾶς κώμης

Βηθλεὲμ¹⁸ εἶναι τὸ σπουδαιότατον καὶ σημαντικώτατον γεγονός τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας. Ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἶναι τὸ κέντρον, πρὸς τὸ ὁποῖον ἔτεινεν ὁ ἀρχαῖος κόσμος καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀρχεται ὁ νεώτερος. Ἡ Γέννησις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ «ἐκ πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»¹⁹ «ἐν τῇ φάτνῃ»²⁰ τῶν ἀλόγων εἶναι τὸ ἕμιστον τῶν μυστηρίων, εἶναι ἡ κλεῖς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ χωρὶς τοῦ μεγάλου τούτου μυστηρίου ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀνεξήγητος.

(Συνεχίζεται)

18. Λουκᾶ, 2,1 ἐξ.

19. Ματθαίου, 1, 18-25.

20. Λουκᾶ, 2,7.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

465. Διατί κατά τήν τριπλήν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν τοῦ βαπτισομένου κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ἐκφωνοῦμεν ἅπαξ τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐνῶ κατὰ τὸν ἄρραθῶνα καὶ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἄρραθωνίζονται καὶ στεφανοῦνται τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων εἰς τὸ ὄνομα «τριῶν Τριάδων»; Ἐρώτησις Αἰδεο. Ε.Κ.Π.

Ἡ ἐπανάληψις τρεῖς φορές ὠρισμένων λέξεων, φράσεων ἢ πράξεων στὴ θεία λατρεία εἶναι κάτι τὸ πάρα πολὺ συνηθισμένο. Ἡ πιὸ ἀπλή ἐξήγησις εἶναι ὅτι γίνεται κατὰ τὸν τύπο καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὅπως καὶ ἄλλοτε μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ σημειώσουμε. Ἔτσι ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές τὸ «Ἅγιος» στὸν ἐπινίκιο ὕμνο καὶ στὶς ἀπομιμήσεις του («Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ...» Ἦσ. σ' 3 - θεία Λειτουργία, Τριαδικά), τὸ «Ἀμήν», τὸ «Κύριε, ἐλέησον», τὸ «Ἀλληλουῖα» κ.λπ. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, κατ' ἐπέκτασιν, ἔχουμε τριπλῆς εὐλογίες ἢ τριπλῆ σημείωσι με τὸν τύπο τοῦ τιμίου σταυροῦ, τριπλῆ ἐμβάπτισι τοῦ τιμίου σταυροῦ στὸ νερὸ κατὰ τοὺς ἁγιασμούς, τριπλῆ ἐπανάληψι τῆς ὁμολογίας στὸ ἅγιο βάπτισμα ἢ ἀκόμη καὶ τριπλῆ ἐπανάληψι φράσεων ἢ ὕμνων, τριαδικῶν καθ' ἑαυτοῦς, ὅπως τοῦ τρισαγίου ὕμνου, τοῦ «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς...» καὶ τὰ ὅμοια. Στὶς τελευταῖες αὐτὲς περιπτώσεις ἔχουμε τριπλῆ ἐπανάληψι τῶν ὀνομάτων τῶν τριῶν προσώπων τῆς ἁγίας Τριάδος. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὸ «Ἀρραθωνίζεται... εἰς τὸ ὄνομα...» καὶ «Στέφεται... εἰς τὸ ὄνομα...» τῶν μνήστρων καὶ τοῦ γάμου, στὶς σφραγίσεις κατὰ τὶς χειροτονίες, τὶς χειροθεσίες, τὴν μοναχικὴ κουρὰ καὶ τὰ ὅμοια.

Ὁ ἅγιος Σ υ μ ε ὼ ν Θ ε σ σ α λ ο ν ἰ κ η ς σχολιάζοντας τὴν τριπλῆ αὐτὴ ἐπανάληψι ὠρισμένων φράσεων ἢ πράξεων, ὅπως τὴν ἀπόταξι, τὴν σύνταξι, τὴν ἐμφύσησι, τὴν ἀπαγγελία τοῦ συμβόλου πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τὴν τρεῖς πρόσπτωσι τοῦ μελλοκουρίτου στὸ μοναχικὸ σχῆμα καὶ τὴν τριπλῆ ἀνταλλαγὴ τῶν δακτυλίων κατὰ τὰ μνήστρα, δὲν ἀρκεῖται μόνο στὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τους, δηλαδὴ στὴν ἀναγωγή στὴν τιμὴ καὶ τὴν δόξα τῆς ἁγίας Τριάδος, «τοῦ ἐν Τριάδι μόνου Θεοῦ ἡμῶν» ἢ «τῆς τρισυποστάτου Θεότητος». Χρησιμοποιεῖ καὶ ὠρισμένες λέξεις, πού θυμίζουν νομικὴ τεχνικὴ ὀρολογία: «εἰς θεβαίωσιν», «διὰ τὸ θεβαίον», «θεβαίων», «διὰ τὸ ἀσφαλὲς» (Διάλογος, κεφ. 62, 269, 278). Εἶναι πολὺ πιθανὸ πὼς ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις ὠρισμένων καιρίων λόγων ἢ ἡ τριπλῆ τέλε-

σις μιᾶς συμβολικῆς πράξεως ἢ ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις μιᾶς ἐρωταποκρίσεως ἔχει πράγματι τὴν ἀρχὴν τῆς στὶς διατάξεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, πού ἐπεδίωκαν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν θεβαίωσι καὶ ἀσφάλεια ὠρισμένων συναλλαγῶν καὶ δικαιοπραξιῶν, πού ἀρχικὰ μάλιστα γινόταν μόνο προφορικὰ. Ἡ χριστιανικὴ θεολογία ἔρχεται ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ καθαγάγισι καὶ νὰ δώσῃ πνευματικὸ νόημα στὸ ἀρχαῖο αὐτὸ ἔθος, ἀνάγοντάς το στὴν ἁγία Τριάδα, «ἥτις ἅπαντα τελειοῖ τε καὶ θεβαίει» (Σ υ μ ε ὼ ν Θ ε σ σ α λ ο ν ἰ κ η ς, Διάλογος, κεφ. 278).

Εἰδικὰ τώρα ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις τοῦ «Ἀρραθωνίζεται...» καὶ «Στέφεται...» τῆς ἐρωτήσεως δὲν νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ ἀναχθῆ οὔτε στὶς διατάξεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου οὔτε στὴν παλαιὰ λειτουργικὴ παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶλλον ἔχει λαϊκὴ θάσι καὶ γίνεται κατὰ μίμησι ἄλλων παλαιότερων παρομοίων προτύπων ἀπὸ κεκτημένη, τρόπον τινά, συνήθεια. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ καὶ οἱ δυὸ ἀνωτέρω περιπτώσεις δὲν πρέπει νὰ εἶναι παλαιότερες τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας. Ἀπαντοῦν, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, σὲ ἐλάχιστα μόνο καὶ νεώτατα χειρόγραφα καὶ προϋποθέτουν, ἰδίως ὁ δεύτερος τύπος («Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ δεῖνα...» καὶ «... ἡ δούλη... τὸν δούλον...») τὴν μεταγενεστέρα λαϊκὴ ἔννοια καὶ χρῆσι τοῦ ὄρου «στέφομαι», πού ἀντικαθιστᾷ τοὺς ὀρθοὺς παλαιότερους ὄρους «νυμφεύομαι» καὶ «ὑπανδρεύομαι». Ἀπὸ τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ, ἀλλ' ὄχι θεολογικὰ καιρίο — πού εἶναι ἡ ἄρμοσις τῶν χειρῶν καὶ ἡ ἱερατικὴ εὐχὴ πού τὴν συνοδεύει— στοιχεῖο τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου, μετονομάζεται ἡ ὄλη ἀκολουθία σὲ «ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος», ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ρῆμα «στέφομαι» χρησιμοποιεῖται μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ «νυμφεύομαι» ἢ «ὑπανδρεύομαι», ἴσως καὶ γιὰ λόγους κοσμιότητος. Ἀκριβῶς δὲ ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις τοῦ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν σπουδαιότητα καὶ νὰ ἐξάρῃ μετὰ ἔμφασι τὴν παράδοσι τῶν δακτυλίων ἢ τὴν στέψι τῶν νεονύμφων, ἀνάλογα μετὰ τὴν σημασία πού ἔδινε ἤδη σ' αὐτὰ ἡ λαϊκὴ θρησκευτικὴ φύσις.

(Συνεχίζεται)

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

4) Ἡ ἀσφάλεια τοῦ Κράτους.

Στὸ συνέδριο ποῦ ἀναφερόμαστε ὁ κ. TARDU ὑπογράμμισε πὼς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους εἶναι ὑπέρτατο καθήκον καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο κάθε κράτος εἶναι ἐλεύθερο σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι νὰ πράξῃ ἐκεῖνο ποῦ κρίνει ὀρθό.

Εἰδικώτερα γιὰ τοὺς «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶ» ὁ κ. Α. KISS ἀπὸ τὸ «Διεθνὲς Ἰνστιτούτο Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου / Στρασβοῦργο», ἀνέφερε πὼς δὲν τίθεται πρόβλημα παραδιάσεως τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας στὰ κράτη ποῦ παρέχεται ἡ «διπλὴ λύσις» στρατιωτικῆς θητείας.

Ὅμως στὸ συνέδριο δὲν τέθηκε θέμα παραδιάσεως τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, ποῦ δὲν εἶναι «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶ» καὶ δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθοῦν λόγους «θρησκευτικῆς συνειδήσεως» (μὲ τὴν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου, ὅπως ἀναφέρθηκε στὸ συνέδριο, ἢ καὶ μὲ τὴ στενὴ ἔννοια) καὶ νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἔνσηλο στρατιωτικὴ ὑπηρεσία γιὰ λόγους θρησκευτικῆς συνειδήσεως.

Ἀναφέρθηκε ἡ περίπτωσι τῆς Μαλάουι, ὅπου ἐδιώχθησαν οἱ «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωῶ», ἐπειδὴ ἡ ἑταιρία «Σκοπιά» δὲν τοὺς ἐπέτρεψε νὰ προμηθευθοῦν κάρτα τοῦ κυβερνῶντος κόμματος (εἶδος ταυτότητος, δεδομένου ὅτι στὴ χώρα αὐτὴ δὲν ὑπάρχει δεύτερο πολιτικὸ κόμμα) καὶ χαρακτηρίσθηκε ὁ διωγμὸς παραδίσι τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ ἀγνοήθηκε ἡ περίπτωσι τοῦ Μεξικοῦ, ὅπου ἡ ἑταιρία ἐπέτρεψε στοὺς ὁπαδούς της νὰ δωροδοκῆσουν ἀξιωματούχους τοῦ στρατοῦ, γιὰ νὰ προμηθευθοῦν στρατιωτικὴ κάρτα χωρὶς νὰ ὑπάρχη (σὲ ἀντίθετη περίπτωσι) κίνδυνος διωγμοῦ, ἀπλῶς ἐπειδὴ ἐξυπηρετοῦντο ἀνώτερα συμφέροντα τῆς ἑταιρίας (δι' αὐτὸ τὸ θέμα ἀναλυτικώτερα στὸ ὑπὸ ἔκδοσι διδλίο μας «Ἡ λατρεία τῆς Σκοπιάς»).

5) Οἱ θέσεις τῶν κ.κ. Βεγλερ ἢ καὶ Μαρίνου.

Στὸ συνέδριο μίλησε ἐπίσης καὶ ὁ καθηγητὴς Φαίδων Βεγλερῆς μὲ θέμα «Σύνταγμα καὶ Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία». Ὑπογράμμισε τὴν προνομιακὴ θέσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ποῦ κατοχυρώνεται γιὰ ὅλους μὲ τὸ ἰσχύον σύνταγμα τῆς χώρας.

Παρακλήθη ἐπίσης νὰ μιλήσῃ ἐκτὸς προγράμματος ὁ παρευρεθεὶς Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας κ. Μαρίνος. Ὑπογράμμισε πὼς ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἶ-

ναι κατάκτησι καὶ ἀναφέρθηκε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Μακκαβαῖοι).

Ἡ θεολογικὴ θεμελίωσι τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ (βλ. Ρωμ. η' 21). Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἀπετέλεσε τὸν πρόδρομο τῆς δημοκρατίας!

Συμπληρώνοντες τὴ θέσι τοῦ κ. Μαρίνου παρατηροῦμε πὼς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Δημιουργός, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο («κατ' εἰκόνα») καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ παραδίσι τὴν προσωπικὴ συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ στραφῇ καὶ ἐναντίον τοῦ Δημιουργοῦ, ἀκόμη καὶ νὰ προσκυνήσῃ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης!

Ἀναφερόμενος ὁ κ. Μαρίνος στὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὑπογράμμισε πὼς ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἐπιβάλλει τὸ μάθημα αὐτὸ στὰ σχολεῖα, γιὰ τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν μαθητῶν προέρχεται ἀπὸ ὀρθόδοξες οἰκογένειες· τὸ κράτος ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὀρθόδοξο ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὴν ἐγγυηθῇ. Φυσικὰ ὁ κ. Μαρίνος δὲν ἐπικαλέσθηκε ρητὰ τὸ δικαίωμα τῆς πλειοψηφίας νὰ διαδραματίσῃ σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις ρυθμιστικὸ ρόλο, ἀλλὰ τὸ ἐννοοῦσε, χωρὶς νὰ παραλείψῃ νὰ ὑπογραμμίσῃ πὼς τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὸ γιὰ τὰ παιδιά τῶν μὴ ὀρθοδόξων καὶ τὸ δικαίωμα τῶν ἑτεροδόξων νὰ φροντίσουν γιὰ τὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν των.

Ἀναφέρθηκε ἐπίσης στὸ θέμα τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ ὑπογράμμισε τὴν προστασία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως ἀπὸ ἐπεμβάσεις, ἰδιαίτερα μὲ ἀνήθικα μέσα, ποῦ ἀποσκοπεῖ στὴ νόθευσι της.

Ἡ παρέμβασι τοῦ κ. Μαρίνου στὸ θέμα τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος στὰ σχολεῖα πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ὑπογραμμισθῇ. Φυσικὰ τὸ προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου εἶχε κάθε δικαίωμα νὰ ἐκφράσῃ τίς δικές του «θρησκευτικὲς πεποιθήσεις», ποῦ ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ «ἀγνωστικιστοῦ» ποῦ δηλώθηκε. Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν ἄποψι «ὁ μεγαλύτερος προσηλυτισμὸς διεξάγεται στὰ σχολεῖα μὲ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν»! Ἀλλὰ ἡ θέσι αὐτὴ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ διατυπωθῇ στὰ πλαίσια ἐνὸς συνεδρίου μὲ θέμα τὴ «θρησκευτικὴ ἐλευθερία», ποῦ περιλαμβάνει καὶ τὸ δικαίωμα τῶν γονέων νὰ δίνουν στὰ παιδιά τους τὴ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῆς προτιμήσεώς τους, γιὰ τὴ ἐκεῖνοι εἶναι ἀρμόδιοι νὰ καθορίσουν ποῖο εἶναι τὸ συμφέρον τῶν παιδιῶν τους σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Ἄθυμία καὶ πόνος κατὰ τὸν ἅγ. Ἰωάννην Χρυσόστομον

(Μὲ βάση τις ἐπιστολές πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα)

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΤΣΟΥΛΑ

Θεολόγου - Λυκειάρχου

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Κ.Δ. ἀναζητεῖ παραδείγματα ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι περισσότερον ἔλαμψαν, διὰ τῶν παθημάτων: α) τὸν Λάζαρον τῆς παραβολῆς, ὁ ὅποιος, ἂν καὶ τίποτε γενναῖο δὲν ἔπραξε, ἐπειδὴ μόνον τὴν «ἐκ τούτου (τοῦ πλουσίου) ἀθυμίαν, ἤνεγκε γενναίως», ἀξιώθηκε νὰ λάβει τὴν ἴδια μὲ τὸν Ἀβραάμ ἀμοιβὴ καὶ β) τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος διὰ τὸ πλῆθος τῶν παθημάτων, περισσότερο, ποῦ ὑπέστη γιὰ τὸ Χριστὸ παρά γιὰ τὰ ἄλλα κατορθώματά του εὐρίσκει ἀφορμὲς νὰ καυχῆται.

Ἡ ὅλη αὐτὴ ζωὴ καὶ εὐγλωττὴ ἀγιογραφικὴ ἐπιχειρηματολογία ἀποβλέπει στὸ νὰ πείσει τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ κάθε λυπούμενον καὶ ἀθυμοῦντα ἄνθρωπον «ὅσον ὀδυνηροῦ καὶ ἐπιμόχθου βίου τὸ κέρδος», ἐφ' ὅσον ὑπομένεται καρτερικὰ καὶ γιὰ χάρι τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀρετῆς. «Αὐταὶ γὰρ μου τῆς ἐμπειρίας αἱ ὑποθέσεις, οὗτός μου ὁ πλοῦτος, αὐτὴ τῶν ἀμαρτημάτων μου ἡ δαπάνη» διακηρύσσει ὁ μάρτυρας ἀρχιεπίσκοπος (ἐπιστ. ΙΔ', α').

Στοὺς μεγάλους ἀγῶνες τῶν διὰ τὸν Χριστὸν παθημάτων ἀνήκουν ὡς μισθὸς καὶ τὰ μεγάλα βραβεῖα. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἔχει, κατὰ τὸν Χρυσόστομο, τέτοια ἰσχὺ, ὥστε καὶ ἂν συμβεῖ νὰ ἐπιτελέσει κανεὶς ἓνα πρᾶγμα καὶ κατορθώμα γενναῖο, χωρὶς ὅμως πόνου καὶ κίνδυνου καὶ παθήματα, γιὰ τὴν ἔλλειψη αὐτῆ ὁ μισθὸς του δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλος. Μάρτυρα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ φέρει τὸν Παῦλο, ὁ ὅποιος γράφοντας πρὸς τοὺς Κορινθίους «ἐκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον» (Α' Κορ. Γ', 8), ὑπεδήλωσε μὲ τὸ λόγῳ αὐτὸ, ὅτι «οὐ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος, ἀλλὰ κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ παθήματος» (Γ' η) δίδεται ὁ μισθὸς ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐνισχύει δὲ τὴ γνώμη αὐτὴ καὶ μὲ ὅσα γράφει πρὸς αὐτοὺς ἐξαρτηθάνοντας ὅσα «ἔπαθε κακῶς» διὰ Χριστὸν μᾶλλον παρ' ὅσα ἔπραξε ἀγαθὰ (Β' Κορ. ΙΑ', 23).

Τὰ βραβεῖα καὶ οἱ ἀμοιβές τῆς πνευματικῆς αὐτῆς πάλης ἀρχίζουν ἀπὸ τὴ παρούσα ζωὴ καὶ εἶναι: 1) Ἡ ψυχικὴ ἱκανοποίησις καὶ χαρὰ, ποῦ προκαλεῖ ἢ πληροφορία τῆς συνειδήσεως γιὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἀλήθειας (Γ', 10 καὶ Ζ', δ'). 2) Ἡ παρὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς κλυδωνισμοὺς γαλήνη τῆς ψυχῆς («Τοιαύτη γὰρ τῶν παλαισμάτων ἢ φύσις τούτων, καὶ πρὸ τῶν βραβείων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάμμασιν ἔχει καὶ τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς ἀντιδόσεις...») (ἐπιστ. ΙΖ'). Καὶ ἀκόμη ἢ ἀνάδειξις καὶ παρουσία ὀρισμένων ἀρετῶν στὸν ἄνθρωπο. («Τοὺς πράως καὶ γενναίως φέροντας (τὴ θλίψιν) ἀνωτέρους ποιεῖ τῶν δεινῶν, ὑψηλοτέρους τῶν

τοῦ διαβόλου βελῶν, καὶ παιδεύει καταφρονεῖν τῶν ἐπιβουλῶν») (Ε'). Ἐπειδὴ καὶ τὰ δένδρα — συνεχίζει — ἐκεῖνα μὲν, ποῦ ἀναπτύσσονται κάτω ἀπὸ σκιά, γίνονται ἀσθενέστερα καὶ ἀχρηστότερα στὴν καρποφορία ἐκεῖνα ὅμως, ποῦ ἀντιμετωπίζουν τὴν ἀνωμαλία τῶν ἀέρων καὶ δέχονται ἐπιθέσεις ἀνέμων, καὶ θερμότητα ἀκτίνων, αὐτὰ καὶ ἰσχυρότερα γίνονται καὶ πλούσια φυλλώματα ἔχουν καὶ ἀφθονοὺς καρποὺς.

Ἄλλὰ βέβαια ὅσονδήποτε ἀνώτερες καὶ πνευματικὲς καὶ ἂν εἶναι οἱ μνημονευθεῖσες ἀμοιβές, δὲν εἶναι δυνατὸν χάριν αὐτῶν μόνον ν' ἀναδεχθεῖ ὁ ἄνθρωπος τέτοιους ἀγῶνες (σὰν αὐτοὺς, ποῦ ἀπαιτεῖ ἢ ἀρετὴ καὶ ἢ ἀλήθεια). Δὲν ἀποτελοῦν αὐτὲς παρά μόνον ἀμυδρὰ πρόγευση τῶν οὐρανίων ἀμοιβῶν καὶ ἐπάθλων, τὰ ὅποια εἶναι ὁ αἰώνιος καὶ ἄρρητος καρπὸς τῶν ἀγῶνων καὶ παθημάτων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς (ἐπιστ. ιστ', 1 β', Ζ', α').

Ἀπὸ τίς ἱερὲς αὐτὲς σκέψεις διαπνεόμενῃ ἢ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ζῶσα μὲ τὴ πληροφορία αὐτῆ τῆς πίστεως, δὲν θὰ πρέπει νὰ κυριεύεται ἀπὸ τὴν ἀθυμία, ἢ ὅποια ἐπισκοτίζει τὴ σκέψιν καὶ παραλύει τὴ θέλησιν καὶ ἔτσι ἀποβαίνει «ὁ κολοφῶν καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν δεινῶν» (Γ') ἀλλ' ὀφείλει ν' ἀποβλέπει στὴ σαφὴ καὶ ἀγαθὴ τοῦ Θεοῦ πρόνοια καὶ ν' ἀντιμετωπίζει τὰ παθήματα μὲ καρτερίαν καὶ ὑπομονή. Τὸ νὰ ὑπομένει κανεὶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὰ κακὰ καὶ λυπηρὰ τοῦ βίου ἀποδεικνύει ἀνδρεία ψυχῆς καὶ φρόνημα καὶ ἦθος ὑψηλὸ καὶ ἔτσι βρῖσκεται σὲ ἐπίπεδο ὑψηλότερο ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς ροῆς τῶν παρόντων. Τὸ παριστάνει ὁ ἅγιος πρὸς τὴν ἀλληλογράφῳ του μὲ ζωὴν καὶ ὠραία καὶ προσφιλεῖ σ' αὐτὸν εἰκόνα: «Καὶ οἱ ἐμπειροὶ καὶ οἱ κυβερνήτες καὶ ναῦτες καὶ ταξιδιῶτες, ὅταν ἴδουν συσσωρευτὴν νεφῶν ἢ ἄγριων ἀνέμων ἐμβολὴ ἢ τὸ σπάσιμο τοῦ κύματος νὰ ἔχει σφοδρότατον ἀφρό, μέσα στὸ λιμάνι προσορμίζουσι τὰ πλοῖα· ἂν δὲ κατὰ τύχην σαλεύονται κάπου στὸ πέλαγος, κάνουν καὶ μηχανεύονται τὸ πᾶν, ὥστε σὲ κάποια νῆσο ἢ ἀκτὴ ν' ἀσφαλίσουν τὸ σκάφος. Σὺ ὅμως παρά τὴ σφοδρότητα τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἄγριων κυμάτων... χορεύουσα στὸ μέσον τοῦ πελάγους τῶν κακῶν, μῦθο ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνομάζεις καὶ πλέεις μὲ γαλήνη μέσα στὴν τρικυμία» (ἐπιστ. ΣΤ'). Καὶ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸ κατορθώνεται, διότι αὐδὲ ἐν ἡλικίᾳ, οὔτε ἐν σώματι τὰ παλαισμάτα τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐν ψυχῇ μόνῃ καὶ γνώμῃ, δηλ. μὲ ὑψηλὸ καὶ ἅγιον φρόνημα, μὲ τὸ ὅποιο ἐστολίζετο ἢ Ὀλυμπιάδα. Ἐπειδὴ αὐτὸ νὰ μὴ ὑπομένει μόνον γενναῖα τὰ δύσκολα, ἀλλὰ... καὶ νὰ τὰ παραβλέπει μὲ ἀπραγμοσύνη» εἶναι κάτι, ποῦ σχεδὸν ὑπερβαίνει τίς φυσικὲς δυνατότητες καὶ φανερώνει στὸν πιστὸ νέκρωσιν τῶν αἰσθημάτων τῆς σάρκας καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 315 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Χρυσόστομο (αἴτις ἀκριβεστάτης φιλοσοφίας ἀπόδειξις) (ΣΤ', 1β').

Βέβαια ἡ ἀρετὴ τῆς ὑπομονῆς κλιμακώνεται καὶ διαβαθμίζεται σὲ διάφορα εἶδη, ὅπως τὴν ὑπομονὴν στὶς κακολογίες τῶν ἀνθρώπων, τὶς χρηματικὲς ζημιές, τὶς διώξεις καὶ ἐξορίες κ.λπ. Καὶ ἡ ὑπομονὴ σ' αὐτὰ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι μικρῆς ἀξίας, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὴ μεγάλη ψυχικὴ δύναμη. Ἄλλ' ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη τὸ ἀνώτερο εἶναι ἡ ὑπομονὴ στὶς σωματικὲς ἀσθένειες, διότι ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει τὰ κακὰ στὸ δικό του σῶμα καὶ ὄχι ἐκτὸς αὐτοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ θαύτατο αὐτὸ εἶδος ἀποκαλεῖται «ἡ βασίλισσα τῶν ἀρετῶν». («Οὐδέν, Ὀλυμπιάς, τῆς ἐν ἀλγηδόνι ὑπομονῆς εἰς εὐδοκίμησως λόγον ἴσον. Ἡ γὰρ βασίλισσα τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν στεφάνων ἡ κορωνίς, αὕτη μάλιστα ἐστὶ» (Ἐπιστ. Δ' 2α).

Καὶ γιὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθεια αὐτὴ πάλιν φέρει στὸ μέσον τὸν ἀθλητὴ τῆς ὑπομονῆς, τὸν Ἰώβ, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ὑπέμεινε καρτερικὰ τὰ ἄλλα κακὰ, ὅταν προσβλήθηκε ἀπὸ βαρεῖα σωματικὴ νόσο, θρηνοῦσε καὶ οἰκτιρίζε γι' αὐτὴ τὸν ἑαυτοῦ.

Ἡ περικοπὴ αὐτῆ, στὴν ὁποία διαζωγραφίζεται ἡ ὀδυνηρὰ τραγωδία τοῦ ἥρωα τῆς ὑπομονῆς καὶ ἡ ὀποία ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα δείγματα τῆς εὐγλωττίας τοῦ χρυσορρήμονος ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Καὶ ταῦτα δείκνυσιν ὁ μέγιστος τῆς ὑπομονῆς ἀθλητῆς, ὃς ἐπειδὴ περιέπεσε νόσῳ, ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων δεινῶν τὴν τελευταίαν εἶναι ἐνόμιζε· καὶ ὅτε μὲν τὰ ἄλλα ἔπασχεν ἅπαντα, οὐδὲ ἠσθάνετο, καίτοι ἐπαλλήλους δεχόμενος τὰς πληγὰς, καὶ τελευταίαν τὴν καιρίαν. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς χαλεπότητος τοῦ πολεμοῦντος αὐτῷ κακουργίας, τὸ μὴ νεάζοντι, μηδὲ νῦν εἰς τοὺς ἀγῶνας καθιέντι πρῶτον, ἀλλ' ἤδη τῇ πυκνότητι τῶν ἐπαλλήλων βελῶν κατειργασμένῳ, τότε τὴν καιρίαν δοῦναι τὴν ἐπὶ ταῖς παισὶ πληγὴν, καὶ ταύτην οὕτω χαλεπῶς, ὡς καὶ ἐξ ἑκατέρας τῆς φύσεως, καὶ πάντας ἀθρόαν καὶ ἐν ἄρῳ ἡλικία, καὶ διαίᾳ τελευτῇ διαφθεῖραι, καὶ τοῦ θανάτου τὸν τρόπον ἐσχεδιασμένον αὐτοῖς ἐργάσασθαι τάφον. Οὐδὲ γὰρ εἶδε ἐν κλίνῃ κειμένους, οὐδὲ ἐφίλησε χεῖρας, οὐδὲ ἐσχάτην ἤκουσε ρημάτων, οὐδὲ ποδῶν ἤψατο καὶ γονάτων, οὐ στόμα συνέλεγε, οὐ καθεῖλεν ὀφθαλμοὺς μελλόντων αὐτῶν τελευτᾶν, ἅπερ οὐ μικρὰ εἰς παραμυθίαν τοῖς παῖδων χωριζομένοις πατράσιν· οὐδὲ τοὺς μὲν προέπεμψεν ἐπὶ τὸν τάφον, τοὺς δὲ ἐπανελθῶν εὖρε παραμυθίαν τῶν ἀπελθόντων· ἀλλ' ἐν καιρῷ συμποσίου, συμποσίου οὐ μέθην, ἀλλ' ἀγάπην βρῶντος, ἐν τραπέζῃ φιλαδελφίας, ἐπὶ σσιβάδος κειμένους ἤκουσε πάντας κατακεχῶσθαι, καὶ πάντα ὁμοῦ μιγῆναι, τὸ αἶμα, τὸν οἶνον, τοὺς κύλικας, τὸν ἄροπον, τὴν τράπεζαν, τὴν κόνιν, τὰ μέλη τῶν παίδων. Ἄλλ' ὅμως ἡλικία μὲν ταῦτα ἤκουσε, καὶ πρὸ τούτων τὰ ἄλλα, καὶ αὐτὰ χαλεπά· καὶ γὰρ κάκεῖνα χαλεπῆς ἀπολώλει· τὰ τε ποίμνια καὶ ὀλοκλήρους ἀγέλας, τὰς μὲν ὑπὸ πυρὸς ἀνωθεν κατενεχθέντος ἀναλωσθαι ἔλεγεν ὁ πονηρὸς τῆς τραγωδίας ταύτης ἀγγελος, τὰς δὲ ὑπὸ πολεμίων διαφόρων ἀθρόον πάσας ἀναρπαγῆναι καὶ κατακοπῆναι σὺν αὐτοῖς τοῖς ποιμέσιν· ἀλλ' ὅμως τοσαύτην ζάλην ἐν βραχείᾳ καιροῦ ροπῇ διεγερθεῖσαν ὄρων ἐπὶ τῶν

ἀγρῶν, ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἐπὶ τῶν θρεμμάτων, ἐπὶ τῶν παίδων, ἐπάλληλα τὰ κύματα, καὶ τὰς σπιλάδας συνεχεῖς, καὶ τὸν ζόφον βαθύν, καὶ τὸ κλυδώνιον ἀφόρητον, οὔτε ἀθυμία κατετείνετο, οὔτε ἠσθάνετο σχεδὸν τῶν γεγεννημένων, πλὴν τοσοῦτον ὅσον ἄνθρωπος ἦν καὶ πατήρ. Ἐπειδὴ δὲ νόσῳ παρεδόθη καὶ ἔλκεσι, τότε καὶ θάνατον ἐπεξίτηι, τότε καὶ ἐπωδύρετο καὶ ἐθρήγει, ἵνα μάθης πῶς τοῦτο πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον, καὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ ἄκρον εἶδος» (Ἐπιστ. Δ', 2 β-γ).

(Καὶ αὐτὸ —τὸ ὅτι δηλ. ἀνώτερο καὶ θαύτατο εἶδος τῆς ὑπομονῆς εἶναι τῆς σωματικῆς ἀσθένειας— μᾶς τὸ δείχνει ὁ μεγαλύτερος ἀθλητῆς τῆς ὑπομονῆς (ὁ Ἰώβ), ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ προσβλήθηκε ἀπὸ νόσο, ἐνόμιζε ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δεινὰ, ποὺ τὸν κατεῖχαν. Καὶ ὅταν μὲν ἔπασχεν ὅλα τ' ἄλλα, οὔτε τὰ αἰσθανόταν, ἂν καὶ ἀλλεπάλληλα δεχόταν τὰ πλήγηματα καὶ τελευταῖο τὸ καιρίο (καὶ μεγαλύτερο). Διότι οὔτε αὐτὸ εἶναι μικρὸ, ἀλλὰ δείγμα τῆς χειρότερης κακουργίας τοῦ πολεμίου του (τοῦ διαδόλου), τὸ ὅτι δηλ. ὄχι ὅταν ἦταν νέος, οὔτε σὲ καιρὸ ποὺ ν' ἀντιμετωπίζῃ τῶρα γιὰ πρώτη φορὰ ἀγῶνες καὶ θλίψεις (καὶ ἐπομένως ἔχει ἀκμαῖες τὶς ψυχικὲς καὶ σωματικὲς δυνάμεις) ἀλλ' ὅταν ἤδη εἶχε δοκιμασθῆ καὶ καταπληρωθῆ ἀπὸ τὴν πυκνότητα τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ συνεχῶν βελῶν, τότε τοῦ ἔδωσε τὸ καιρίο κτύπημα ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν παιδιῶν. Καὶ αὐτὸ τόσο σκληρὰ, ὥστε καί... ὅλα μαζί, καὶ σὲ ἀνώριμη ἡλικία καὶ μὲ βίαιο τρόπο γὰ θανατωθῶν καὶ σχεδιασμένο. Διότι οὔτε σὲ κλινῇ τὰ εἶδε ἄρρωστα, οὔτε τοὺς ἐφίλησε τὰ χέρια, οὔτε ἄκουσε τὰ τελευταῖα λόγια, οὔτε ἔπιασε χεῖρῶν τὰ πόδια τους καὶ τὰ γόνατα, οὔτε τὸ στόμα ἔκλεισε καὶ τὰ μάτια, πράξεις, ποὺ εἶναι μεγάλη παρηγοριὰ γιὰ τοὺς πατέρες, ποὺ χωρίζονται ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους. Οὔτε ἀκόμη ἄλλα μὲν συνώδευσε στὸν τάφο, ἐνῶ τὰ ἄλλα ἐπιστρέφοντας στὸ σπιτὶ εὗρήκε παρηγοριὰ τῶν ἀποθανόντων· ἀλλὰ σὲ ὦρα συμποσίου, συμποσίου ὄχι μέθης, ἀλλὰ ἀγάπης, σὲ τράπεζα φιλαδελφίας, τότε ἄκουσε, ὅτι ὅλα σὲ σωρὸ κείμενα καταχώστηκαν, καὶ ὅτι ἀναμίχτηκαν ὅλα μαζί, τὸ αἶμα, τὸ κρασί, οἱ φίλοι. Ἄλλ' ὅμως, ὅταν μὲν ἄκουσε ὅλα αὐτὰ, καὶ μπροστὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ἄλλα, καὶ ἐκεῖνα σκληρὰ —διότι καὶ αὐτὰ μὲ σκληρὸν τρόπο τὰ ἔχασε— ὅτι δηλ. καὶ τὰ κοπάδια τῶν προβάτων καὶ ὀλοκλήρες ἀγέλες, ἀπὸ φωτιά κατεστράφησαν, ὅπως ἔλεγε ὁ φοβερὸς τῆς τραγωδίας αὐτῆς ἀγγελιαφόρος, καὶ ὅτι ἄλλες ἀπὸ διάφορους ἔχθρους ἀρπάχτηκαν καὶ κατακόπησαν μαζί μὲ τοὺς ποιμένες, δὲν θορυβήθηκε. Καὶ ἐνῶ ἔβλεπε νὰ ἔχει ἐνοκλήσει τόση ζάλη σὲ ἐλάχιστο χρόνο στοὺς ἀγρούς, στὶς οἰκίας, στὰ θρέμματα, στὰ παιδιὰ, συνεχεῖ καὶ ἀλλεπάλληλα τὰ κύματα, καὶ τὸ σκοτάδι βαθύ, καὶ ἡ τρικυμία ἀφόρητη, οὔτε ἀπὸ ἀθυμία ἐβασανίζετο, οὔτε καὶ αἰσθανόταν σχεδὸν τὰ γινόμενα, παρὰ τόσο μόνον, ὅσο εἶναι φυσικὸ νὰ αἰσθάνεται σὰν ἄνθρωπος καὶ πατέρας. Ὅταν ὅμως προσβλήθηκε ἀπὸ νόσο καὶ πληγῆς, τότε καὶ τὸ θάνατο ἐπιζητοῦσε, τότε καὶ ὀδυρόταν καὶ θρηνοῦσε, γιὰ νὰ μάθης, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀπ' ὅλα ὀδυρότερο καὶ σκληρότερο, καὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ ἀκρότατο εἶδος).

(Συνεχίζεται)

ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΑΣ

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗ

Γ'

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΑΜΨΩΝ

Ὁ Ναός τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης, θρίσκειται ἀνατολικὰ ἀπὸ αὐτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ἔξαρχος τοῦ θεολογικοῦ πνεύματος καὶ τῆς φιλοσοφίας στὴ Βασιλίδα τῶν Πόλεων, οἱ πρῶτες ἐκκλησιᾶς τῆς Νέας Ρώμης τιμήθηκαν στὸ ὄνομα τοῦ Λόγου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού ἐμφάνισε στὸν κόσμον τὴν ἀπρόσιτη οὐσία του, τὴν πηγὴν κάθε σοφίας καὶ τὸ ἀπαύγασμά του, πού ἀποδίδει τὴν ἀληθινὴ εἰρήνην, τὴν εὐτυχία τὴν πραγματικὴν. Αὐτὴν πού ὁ Χριστός ἀπηύθυνε σὰν χαιρετισμὸ καὶ εὐχὴ καὶ αὐτὴν πού ὑποσχέθηκαν οἱ ἄγγελοι μὲ τὴν γέννησί Του.

«εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» (Ἰω. ιδ' 27).

Αὐτὰ τὰ ὑπέροχα νοήματα ἐσέβοντο οἱ ἱδρυτὲς τῆς Νέας Ρώμης καὶ μὲ αὐτὰ τίμησαν τὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ στὸ μεγάλο ὄνομα τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ τὴν Ἐκκλησίᾳ — πού ἐπισκεπτόμαστε — στὸ ὑπέροχο νόημα τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης, τῆς μεγαλύτερης εὐτυχίας πού μπορεῖ νὰ νοιώσει ὁ ἄνθρωπος σὰν κατορθώσει νὰ τὴν κλείσει μὲς στὸν παράδεισον τῆς ψυχῆς του.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση ὁ πραγματικὰ ὠραῖος πού ἀντικρύζομε Ναός — τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὅπως ἐπικράτησε νὰ ὀνομάζεται — ἦταν πρωτοχριστιανικὴ ἐκκλησιὰ τῆς παλιᾶς πόλης τοῦ Βυζαντίου. Ξαναχτίστηκε, σὲ μεγάλη κλίμακα, ἀπὸ τὸν Μεγάλον Κωνσταντῖνον, ἢ ἀπὸ τὸν γιὸ του τὸν Κωνσταντῖνον. Μετὰ τὸν ἐγκαινιασμὸ τῆς χρησιμοποιοῦντο γιὰ πατριαρχικὴ καθέδρα, κι αὐτὸ μέχρι τὴν κτιριακὴ συμπλήρωση καὶ τὸν ἐγκαινιασμὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Σ' αὐτὸ τὸν ἱερὸ χῶρον, ἔλαμψε ἡ ὑπέροχη, ἡ ἅγια μορφή τοῦ μεγάλου δασκάλου καὶ πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ὁ Ἀρειανισμὸς στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰῶνα εἶχε καταλήξει νὰ γίνῃ δύναμη καταλυτικὴ τῆς Αὐτοκρατορίας. Πρὸ πολλοῦ εἶχε ἐγκαταλείψει τὸν θεολογικὸν διάλογον τῶν ἀμφισβητήσεων. Ἐχοντας ἰσχυροὺς καὶ φανατικούς προστάτες καὶ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Δημόφιλον, δικό του, μεταμορφώθηκε, χάρη καὶ στὴν δλέθρια διοίκηση τοῦ αὐτοκράτορα Οὐάλεντος, ἀπὸ θρησκευτικὸς, σὲ φανατικὸ πολιτικὸ παράγοντα, στὸν ἀπέραντον αὐτοκρατορικὸν χῶρον, μὲ διχασμένους πιά τοὺς λαοὺς τοῦ μεγάλου κράτους. Οἱ ὁπαδοὶ του, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐπίγνωση τὸ τί πρέσβευε ὁ αἰρεσιάρχης τους, ὠπλισμένοι μὲ τὴν βία πού τοὺς χάριζε ἡ τυ-

φλὴ ἀπὸ φανατισμὸ πολιτικὴ ἐξουσία, μέχρι τὶς μέρες τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α' (379-385) — τοῦ Αὐτοκράτορα, πού οἱ αὐλικοὶ καὶ οἱ σύγχρονοί του, ὠνομάσαν «μεγάλον» — ἀδίσταχοι, μὲ τὸ σπαθί, εἶχαν καταλάβει στὰ 40 χρόνια τῆς ἐπικρατησῆς τους σχεδὸν τὸ σύνολον τῶν ναῶν τῆς Βασιλεύουσας. Ὁ «μέγας Ναός» — ἡ Ἁγία Σοφία — μέχρις ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ μικροί, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, εἶχαν περιέλθει σ' αὐτούς. Οἱ Ὀρθόδοξοι θρίσκονταν σὲ ἀδυναμία νὰ ὑπερασπίσουν τὰ δικαιώματά τους, καὶ κάθε τόσο, ὅστερα ἀπὸ αἱματηρὰς μάχης χάναν ἔδαφος. Γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης πού τώρα ἐπισκεπτόμαστε, στὰ 346 μ.Χ. περισσότεροι ἀπὸ 300 ἔχασαν ἐδῶ τὴν ζωὴ τους, γιατί τόλμησαν νὰ τὸν ὑπερασπίσθουν.

Στὰ 379 ἡ κατάστασις εἶχε φθάσει στὸ ἀπροχώρητο. Κεῖνη τὴν ἐποχὴν, τὴν ταραχμὴν, ἀπ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς διωγμούς, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἐπίσκοπος Σασίμων, φίλος καὶ συμμαθητὴς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μαθαίνοντας, στὴν ἰδιαιτέρην πατριδα του, τὴν μακρινὴν Καππαδοκίαν τὰ δεινὰ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἔκρινε ὑποχρέωσίν του νὰ ἔλθῃ στὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων γιὰ νὰ ἐνισχύσει τοὺς ὁπαδοὺς τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, τῆς Ὀρθοδοξίας, πού θρίσκονταν σὲ διωγμὸν.

Εἶχε γεννηθεῖ στὴν Ἀριανζό, καὶ σπούδασε στὴν Καισάρεια, στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὴν Ἀθήνα. Στὴν τελευταία ἔμεινε δέκα (10) ὁλόκληρα χρόνια. Βαπτισμένος χριστιανός, μετὰ τὶς σπουδὰς του, ἀπὸ τὸν Πατέρα του, ἐπίσκοπον τῆς Ναζιανζοῦ τῆς Καππαδοκίας, εἶχε χειροτονηθεῖ κληρικὸς καὶ τελικὰ, ἐπίσκοπος μιᾶς κωμόπολης τῆς περιοχῆς, τῶν Σασίμων. Δεινὸς ῥήτορας, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς, φλεγόμενος ἀπὸ τὶς πεποιθήσεις του, κατάφυγε σὲ ἕνα μικρὸ παρεκκλήσι, τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας — δὲν ὑπῆρχε ἄλλος μεγαλύτερος ναός — καὶ ἐκεῖ στερέωσε τὸ κέντρο τῆς δραστηριότητός του, συγκεντρώνοντας γύρω του τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν καταπιεζομένων Ὀρθοδόξων.

Στὰ 380, ἔμω, ὅστερα ἀπὸ 40 ἐτῶν δλέθρια κυριαρχία τῶν Ἀρειανῶν, πού εἶχε ξεθεμελιώσει τὴν αὐτοκρατορίαν, πολὺ δὲ περισσότερον καὶ τὴν Ὀρθόδοξην Ἐκκλησίαν, ἡ ζυγαριά, ἐπὶ τέλους, ἔκλινε ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων. Τὰ ἥγια τοῦ Κράτους ἦρθαν στὰ χέρια τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α'. Θέλοντας νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς πληθυσμούς τῆς ἀπέραντης ἐπικρατειᾶς του, μὲ διάταγμα καθιέρωσε τὸν θρίαμβον τῆς Ὀρθοδοξίας, καλώντας τοὺς ἀρειανούς ἐπισκόπους νὰ ἐπιλέξουν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀποχώρησης ἀπὸ τὶς θέσεις πού κατεῖχαν καὶ ἀκόμα, ἀπαγορεύοντας στοὺς αἰρετικούς ὁπαδοὺς τοῦ Ἀρειοῦ, πού στὸ μεταξὺ εἶχαν καταλάβει ὅλες τὶς ἐκκλησιᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δικαίωμα νὰ διατηροῦν δικούς τους ναοὺς.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 317 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 τεύχους.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Με χαρά

ΜΕ ΧΑΡΑ κάνουμε γνωστό στους αναγνώστες μας ότι η Ἀποστολικὴ Διακονία ἐπανεκδίδει τὸ μη-μεϊωδὲς ἔργο τοῦ Μιχ. Γαλανοῦ «ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ». Πρόκειται —ὅπως εἶναι ἀσφαλῶς γνωστὸ— γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες σὶδ εἶδος τῆς ἐκδοτικῆς προ-σπάθειας τοῦ αἰῶνα μας. Σύντομα κυκλοφοροῦν τῶν τριῶν πρώτων μητῶν, Ἰανουαρίου - Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου καὶ θ' ἀκολουθήσουν τῶν ὑπολοίπων.

Συγχαίρουμε τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία γιὰ τὴ χειρονομία τῆς αὐτῆς καὶ εὐχόμεστε νὰ μὴ μείνῃ σίτι διόχως τὴν ὑπέροχη σειρὰ! Μ' ἄλλα λόγια εὐχόμεστε σ' ὅλες τὶς χριστιανικὲς οἰκογένειες νὰ χωρέσει τὸ «φέρος μαρτύρων» καὶ τῶν λοιπῶν Ἀγίων πὸν σὴν ἀκοίμητα ἀστέρια σελαγίζον σὴς Ὁρθοδοξίας τὸ στερέωμα!

Συγχαρητήρια!

ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13 Νοεμβρίου 1987 γιορτάζουμε τὴ μνήμη τοῦ κορυφαίου ρήτορος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀγίου Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου. Γιὰ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία καὶ γενικώτερα γιὰ τὴ Θεολογικὴ οἰκογένεια καὶ τὴν Ἐκκλησία μας, ἡ γιορτὴ εἶναι διπλή.

13 Νοεμβρίου γιορτάζει τὸ Θεολογικὸ Οἰκοτροφεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τιμῶντας τὴ μνήμη τοῦ προστάτου του. Τὸ ἔργο πὸν παρουσίασε σὶτὰ 35 χρόνια ζωῆς του εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό: Ἀρχιερεῖς, καθηγηταί, δημόσιοι λειτουργοί, τιμημένοι λευῖτες, κατέφυγαν κάτω ἀπὸ τὴ στέγη του, τὴ δύσκολη φοιτητικὴ τους ζωὴ. Σήμερα, ἰδίως τὸ Θεολογικὸ Οἰκοτροφεῖο μὲ τὴν ἐμπνευσμένη καθοδήγηση τοῦ διευθυντῆ του Ἀρχιμ. π. Νικολάου Προτοπαπᾶ, παρουσιάζει ἔργο πολὺπλευρο. Ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ ζωντανὴ πνευματικὴ κυνέλη, παράδειγμα, ἀλήθεια, γιὰ μίμηση.

Συγχαρητήρια σὴν Ἀποστολικὴ Διακονία καὶ τὸ διευθυντῆ τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ εὐχόμεστε γιὰ πολλὰ - πολλὰ χρόνια τὸ Ἰδρυμα νὰ συνεχίσει νὰ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του, γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἄξιων καὶ δόκιμων στελεχῶν τοῦ θνσιαστηρίου καὶ τῆς καθηγητικῆς ἔδρας.

Κλητοί, ναί! Ἐκλεκτοί ὅμως;

ΠΟΛΛΑ κατὰ καιροὺς ἔχουν γραφεῖ γιὰ τὴν «τραγωδία τοῦ Χριστιανισμοῦ» ἐξ αἰτίας τῆς τυπολα-τρικῆς εὐσέβειας τῶν ὁπαδῶν του (χωρὶς βέβαια τοῦτο νὰ σημαίνει ὅτι φταίει ὁ Χριστιανισμός). Ἐνα ἀμείλιχο «κατηγορῶν» θὰ πρέπει νὰ ἐξακοντίσουμε ἐναντίον τῶν ἀνάξιων Χριστιανῶν —ἴσως καὶ σὴν πούμεραγκ πρέπει νὰ τὸ χειριστοῦμε— τῶν «καί

ὄνομα καὶ κατ' ἐπίφραση» ὁπαδῶν τῆς κατεξοχὴν πνευματικῆς θρησκείας τοῦ θάθους. Ὅλοι βέβαια εἶ-μαστε «κλητοί». Μήπως ὅμως ἡ χριστιανικὴ μας ἰ-διότητα περιορίζεται σὲ μερικὸν ἐξωτερικὸν τύ-πους λατρείας σὴν διακομητικὸ καὶ ὄχι οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς;

Κατάχρηση τοῦ ὄρου Ὁρθοδοξία γίνεται σὴν σύγ-χρονη ἐποχῇ. Καὶ αὐτὸ σ' ὅλες τὶς κλίμακες. Δυστι-χῶς ὅμως, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς πὸν λεγόμαστε χριστιανοὶ καὶ μάλιστα Ὁρθόδοξοι, δὲν ἔχουμε ἀκόμη ἀποφα-σίσει νὰ ζήσουμε Ὁρθόδοξα νὰ θέσουμε δηλαδὴ τὴν Ὁρθοδοξία σὴν κανὸνα ζωῆς.

Χωρὶς Χριστό!

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ τὰ περιμένουμε «πῶς καὶ πῶς»! Μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ δώρων, τὶς προμή-θειες... γαστρονομικῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐγκαιρὴ ἀγορὰ τοῦ —ἀλλοίμονο— ἀληθινοῦ ἢ —τὸ χειρότερο— ψεύ-τικου Χριστουγεννιάτικου δέντρον, τὴν ἐξασφάλιση τῶν λίγων ἡμερῶν ἀπὸ τὸ ἀπόλοιπο τῆς ἀδειας τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ὅλα τὰ σκεφτόμαστε καὶ γιὰ ὅλα φρόνιμα φρον-τίζουμε, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα: τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἐνός! Ἡ μεγαλειώδης δεσποτικὴ ἐσοτὴ ἔχει —ὅπως καὶ ἄλ-λες— κατατῆσει ἓνα πέρα γιὰ πέρα κοσμικὸ γεγο-νὸς μὲ γήινο ἀποκλειστικὰ χροῶμα...

Καὶ ἂν σὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ ἄνθρωποι —μο-λονότι εἶχαν τοὺς προφήτες— ἦσαν κάπως δικαιολο-γημένοι γιὰ τὴν ὁποία ἄγνοια, σήμερα τί ἔχουμε νὰ ποῦμε ἐμεῖς;

—Μήπως (καὶ) τὰ φετερινὰ Χριστούγεννα θὰ τὰ περάσουμε χωρὶς... Χριστό;

Ἐν Βρεταννίᾳ! Ἐν Ἑλλάδι;

ΟΙ ΛΟΝΔΡΕΖΟΙ συγγραφεῖς πὸν ἰσχυρίζονται τὰ ἀριστοτεχνικά τους εἶναι ἀπόλυτη ἡσυχία, μπο-ροῦν τώρα νὰ τὴ θροῦν σὲ μιὰ εἰδικὰ διασκευασμένη ἀποθήκη, σὲ ἀπόσταση μόνο ἐνὸς χιλιομέτρου ἀπὸ τὴν πολυσύχναστη Φλίη Σιρῆι. Τὰ «Δωμάτια γιὰ συγ-γραφεῖς» προσφέρουν γραφεῖα σὲ μοναστικὸ περιβάλ-λον πὸν εἶναι ἀνοιχτὰ 24 ὥρες τὸ εἰκοσιτετράωρο, 365 μέρες τὸ χρόνο.

Αὐτὰ γιὰ τοὺς Λονδρέζους συγγραφεῖς καὶ γιὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματός τους. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως —γιὰ νὰ κάνουμε μιὰ ἐλαφρῶς «σωβινιστικὴ» κορῶ-να— τὴν παρτίδα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, ποῖα οὐσιαστικὴ μέριμα ὑπόκειται ἀπὸ ὁποδῆποτε, ὄχι μόνο γιὰ τοὺς «φτασμένους» ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ «εἰς ταλέντα», πὸν δίχως ἐνθάρρυνση καὶ κάλυψη ὑπολει-τουροῦν καὶ συνήθως ἐξαφανίζονται;

◆ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήνα, Ἰασίου 1 — Τηλ. 72.10.734 ◆

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθήνα.